...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

...БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 223 (13539)
1971 оной сентябриин 21, вторник

Сэн 2 мүнгэн

...ОКТЯБРИЙН ХУБИСХАЛАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ 54

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

...ОНИ ҮРЭЖҮҮЛХЭ ҺАЙН ҮЕ

...колхоз, совхо... ...10-най байда... ...ган хонин үрэжүү... Энэмнай олон үсөөн гү? Тон Нёдондоной энэ ...хин шахуу олон гэхэ ...мянган хонид үрэ... республикын бүхы пунктнуудаа бэлэн ...гаа һэн. Тиихэдэ ...магта эхэ хонидойнь ...Яруунын, Хэжэнгын, ...аймагуудта — 70 про... ...нда — 85 процент ...д байһан юм.

...эмхитэйгээр, түргэн ...үрэжүүлһэнэй ашаар ...ынууд, хонишодой ...түл абалгаар шал... ...ан байна. Бэшүүрэй, ...манай аймагуудта ...зуун эхэ хонин бүри... ...хурьга абажа, наяад ...томо болоһон жэ... ...үрэй «Победа» кол... ...ОПХ, Борьзогой ...хонин бүриһөө 100, ...шэ хурьга абажа ша... ...шаалтай амжалта... ...шодой 176 бригада ...айна. Тэдэнэрэй дунда ...магай «Коммунизм» ...сута хонишод Сурун ...Николай Гомбоев, ...ОПХ-гай — Егнин Бад... ...урэй «Победа» кол... ...Дмитрий Сидоров, Сэ... ...совхозой — Анатолий ...Баргажанай аймагай ...нэрэмжэтэ колхо... ...ма Сангадиева болон

...хэбэрилгээр нёдондо ...рһэн научно-үйлэдбэ... ...ренци дээрэ Буряад ...ые ямар сагта хурь... ...зохид бэ гэжэ ехэ ...гараа һэн. «Хонидые ...апрель һарануудта ...ар дурадхаха. То... ...рыень ажахынууд ...хэхэ байна. Зүгоор ...та хурьгалуулхадаа, ...болзорто (30—35 ...ние үнгэргэхэ тон ...ушартал абтаһан ...жэгдэ байжа, тэдэ-ниие нэгэ сагта эхэһээ һалгааха, саашадань һүрэгүүдые бүридхэхэдэ һайн байха.

Хонидые үрэжүүлэгдэхэ үедэнь тарган байлгаха. Оло дахин хэгдэһэн туршалга, мүн Байгал шадарай ажахынуудай дүй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ, эхэ хонид үрэжүүлэгдэхэ үедөө тарган, һайн байжа, нэмэлтэ ногоон тэжээл эдилсэбэл, эгээн ехэ үдэсэтэй байдаг» гэжэ тэрэ конференци дээрэ баталагдаһан дурадхалнууд дотор хэлэгдэнхэй.

Эдэ дурадхалнуудые баримталан, үрэжүүлгэеэ урагшатайгаар ябуулжа байһан Түнхэнэй аймагай ажахынуудта энэ хүдэлмэри һүүлтэжэ, эхэ хонидойнь 82 процент, Бэшүүрэй аймагта — 60, Хяагтын аймагта —55 процент үрэжүүлэгдээд байнхай.

Зэдын аймагай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй ямар хараа бодолтой байһыень ойлгохоор бэшэ. Эндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир» колхозууд хонидоо үрэжүүлжэ һая захалаа, бусад ажахынуудынь сентябриин 20—25-наар, захалхаар хараална. Зүгөөр эдэнэр 140 мянган хонидоо октябриин дүүрэтэр бултыень үрэжүүлхэ һанаатай.

Мухар-Шэбэрэй аймагта хонидойнь 4 процент үрэжүүлэгдээ. «Одон» совхоздо, «Путь Ленина», «Родина» колхозуудта пунктнуудынь сентябриин 15-да нээгдээ, «Заганский» колхоздо нэгэшье пунктнь бэлэн бэшэ.

Республика дотор нёдондоной энэ үеынхиһөө 174 мянган эхэ хонид үсөөн үрэжүүлэгдээ гэхэ гү, али түсэб миил 24 процент дүүргэгдэнхэй.

Энэ жэлэй үер хонидые бэлшээн таргалуулхада нилээд һаад хүргэһэн, тиигэжэ үрэжүүлгын болзорые бага зэргэ гэдэргэ татаа. Теэд мүнөө үедэ хони үрэжүүлгые хойшолуулха ямаршье шалтагаан байхагүй. Хонид яһала таргалаа, бэлшээриин ногооншье һайн, таряалангай һуурида ногоон элбэг. Тиигэжэ хонидой һайнаар хээли абаха, хони үрэжүүлгые богони болзорто үнгэргэхэ арга бии.

Мүнөө хонидые түлэг үрэжүүлхэ саг ерэнхэй, тэрэниие саашадаа гэдэргэ татабал, хони үдхэлгэдэ аюул тохёолдожо болохо бшуу. Юуб гэхэдэ, олонхи отарануудта дулаан пунктнууд байхагүй. Тиимэһээ хүйтэнэй сагта (тэрэ газаа оронхой) асарагдаһан үрэ зохидоор хадагалхань бэрхэтэй байжа, хонид олоороо һубайржа болохо ха юм.

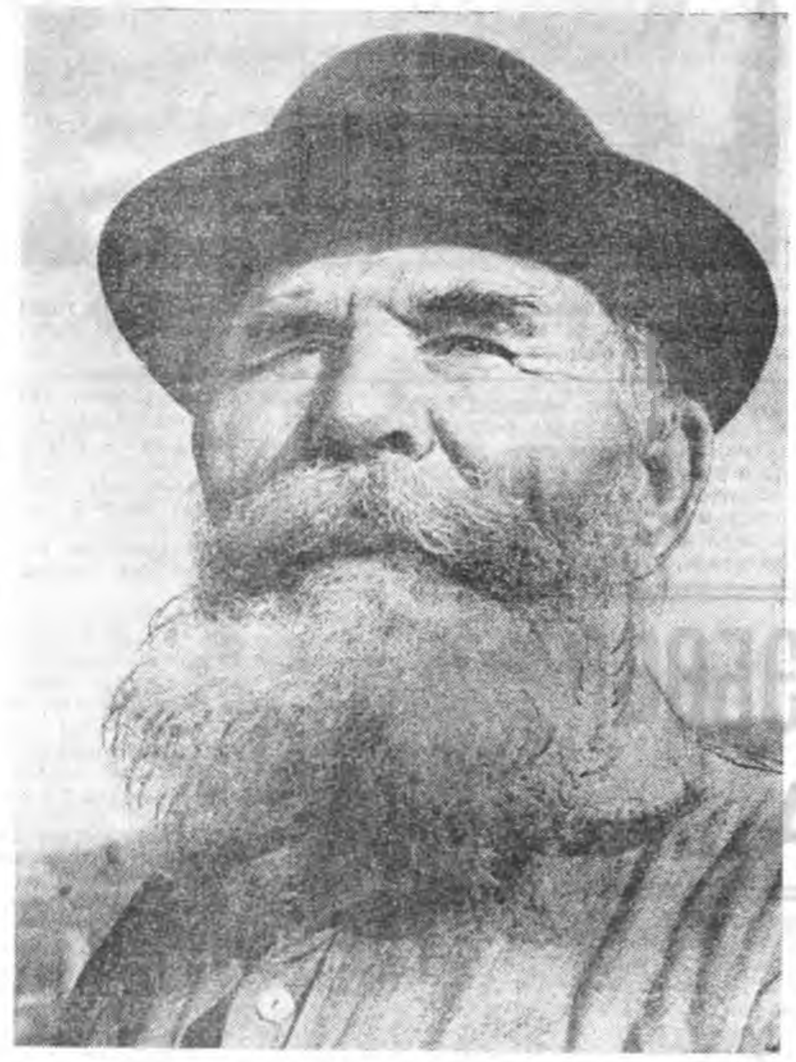
Ногоон тэжээлэй байгаашье һаа, эхэ хонидой отарануудта талха таряанай зүйл үгтэхэ ушартай.

Илангаяа ототой хонидоо һайнаар, нэгыешье үлөөнгүйгөөр бэдэржэ олохо, ототой гэжэ тодорхойлогдоһон бүхы хонидоо тэрэ доронь үрэжүүлхэ эрилтэ табигдана.

Бүхы хусануудаа — үрыснь абадаг гү, али үрэжүүлгын һүүлээр отарада табигдаха хусануудаа һайнаар эдеэлүүлхэ хэрэгтэй.

Хабар хурьгалуулагдахаар үлөөгдэһэн отарануудта искусственна үрэжүүлгын дулаан һайн пункт түхеэрхэ тон шухала.

Мүнөө үедэ хонин ажалда эхэ хонидые үрэжүүлхэһээ шухала, харюусалга ехэтэй хүдэлмэри байхагүй. Энээниие хаа хаанагүй эмхитэйгээр ябуулха хэрэгтэй. Энэ хүдэлмэриие гүрэнэй станцинуудай, ажахынуудай зооветеринарна мэргэжэлтэд толгойлжо, совхозуудай директорнууд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр тэдэнэй хойноһоо үдэр бүриин шанга хиналта табиха уялгатай. Үрэжүүлгые һайнаар үнгэргөөл һаа, хонин һүрэгүүдээ олошоруулхаһаа гадна нооһо, хониной мяха абаха түсэб дүүргэгдэхэ байна бшуу.

Федор Ферапонтович Рыжаковой нэрэ Буряадтамнай холуур суурханхай. Тэрэ Ехэ-Хуналей һууринай шэмээшэгүүдэй хоорой дуушан, Москвада үнгэргэгдэһэн Буряадай литература ба искусствын хоёр декадада хабаадалсаһан, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнагдаһан хүн юм.

Мүнөө энэ нүхэрнай 76 наһатай, үни пенсидэ гаранхайшье һаа, Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо 16 жэл таһалгаряагүй луговодоор ажаллана. Тэрэнэй харууһалһан сабшалан дээрэһээ жэл бүри гектарай 30—33 центнер үбһэн хуряагдадаг юм. 1966—68 онуудта тэрэ сабшалан һайжаруулгаар аймагай чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй.

Байгша ондо Ф. Ф. Рыжаков пенсионер Иван Герасимович Кушнаревтэй хамта 120 гектар сабшалан уһалжа, үтэгжүүлһэн байна. Сагай уларилай хэдэн таарамжагүй байбашье, тэдэнэй даажа абаһан сабшалан дээрэһээ 1560 центнер үбһэн бэлдэгдэжэ, 1445 центнер сенаж дарагдаһан байна. Тиигэжэ гектарай дунда зэргээр 26 центнер үбһэн хуряагдаа.

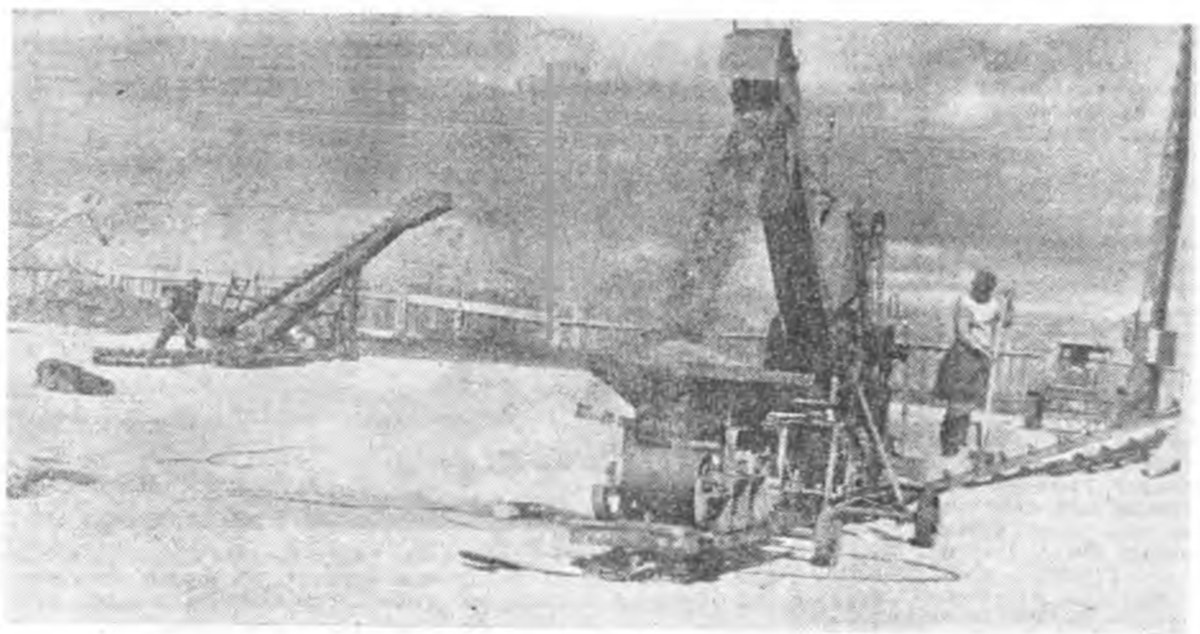
Зураг дээрэ: Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговод Ф. Ф. Рыжаков. О. БЕРЕЗКОВОЙ фото.

...АМАГҺАА ТҮРҮҮЛЭН

...айский» совхозой хар... ...лагшадай звеное рес... ...габьята механизатор ...яков олохон жэлэй ...хүтэлбэрилдэг юм. Энэ ...ялһээ жэлдэ хартааб... ...ургаса хуряажа абадаг. ...жэлдэ Павел Вишня... ...даг звеногой гэшүүд ...гүрэндэ тушааха түсэ... ...соогоо эгээн түрүүлэн ...байгаа.

Энэшье жэлдэ тус звено ажалдаа эрхим амжалта туйлажа шадаа. Тэдэнэр даалгагдаһан участогайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 90 центнер хартаабха ургуулаа. Баян ургаса хуряаһанайнгаа ашаар «Первомайский» совхоз гүрэндэ 700 центнер хартаабха тушааха түсэбөө аймаг соогоо эгээн түрүүлэн дүүргэбэ.

Г. ЛУБСАНОВ.

РЕСПУБЛИКЫН колхоз, совхозуудта таряа гүрэндэ тушаалга түлэг дундаа ябажа байна. Һаянай мэдээгээр Бэшүүрэй аймагай таряашад түсэбэйнгөө 60 процентые тушаагаа. Ажахын тоогуудта полиһоо асарагдаһан оооһон үдэр һүнигүй буулгагдана. Оооһо арилгаха, хиидхэхэ хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бэшүүрэй совхозой тоог дээрэ ажалай халуун хаһа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

...урилтгаа 15—17 үдэрэй туршада ...айгаар, эмхи гуримтайгаар дүүргэ... ...«Прибайкалец» колхозой комбай... ...нгоо хамтын суглаан дээрэ баталжа ...ажахын таряашад таригдаһан 2800 ...оооһото ургамалай 70 процен... ...хуряажа абаха гэһэн зорилго ур... ...һаянай мэдээнэй ёһоор тус ажа... ...гектарай таряан сабшагдажа, баал ...Тэрэнэйнгээ 1500 гектар талмайн ...ан абаа. Эндэ гектар бүриһөө дун... ...14—15 центнер оооһон абтана.

...3-дахи отделениин дүршэлтэй ком... ...Жамьянович Додеев штрувальщик ...Михалевтой 400 гаран гектарай та... ...4000 гаран центнер оооһо сохёод ...Эрхэлигэй отделениин комбайнернууд ...түрүүн Крашенниковтан үдэр бүриин... ...улүүлэн дүүргэнэ.

...Матвеевич Горбуновой хүтэлбэрилдэг ...адын механизаторнууд ажахы соогоо ...оооһото ургамал хадажа дүүргэбэ.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭЛ БАЙХА

Колхозой тоогто эршэтэ ажал үдэр һүнигүй ябаһаар. Полиһоо буулгагдаһан оооһые хатааха, хиидхэхэ, арилгаха хүдэлмэри эмхи гуримтайгаар ябуулагдажа байнхай. Бэлэн болгогдоһон оооһон гүрэндэ тушаагдана.

«Сельхозтехника» нэгэдэлэй Улаан-Үдын хоёрдохи автопредприяти, «Межколхозстройн» барилгын управлениин автоколоннын жолоошод Георгий Иванов, Павел Дульянинов, Виктор Лопаев, Сергей Ефимов болон бусад эрхим һайнаар хүдэлжэ байнхай. Долоон хоногой туршада эдэ жолоошод мелькомбинат, элеваторта 5100 центнер шэниисэ тушааһан байна.

«Прибайкалец» колхозой хүдэлмэрилэгшэд гүрэндэ таряа тушаалгаар аймаг соогоо түрүү зэргэдэ ябана.

Эндэ мүн механизаторнууд шэнэ табан жэлэй хоёрдохи жэлэй таряан тухай мартанагүй. Түсэбэй ёһоор колхозой механизаторнууд 2000 гектар намарай паар хахалха юм. Сентябриин түрүүшын арбан хоногто эндэ 520 гектар хахалагдаад байна. Намарай паар хахалалгада үнинэй механизатор Николай Матвеевич Горбунов оролдосотойгоор хүдэлжэ, түсэбһөө гадуур 4—5 гектар хахална.

«Прибайкалец» колхозой гэшүүд гүрэндэ оооһо тушааха түсэбөө нэгэ хахад—хоёр дахин үлүүлэн дүүргэхэ зорилготойгоор хүдэлмэрилжэ байна. Сентябриин 20 болотор ажахын механизаторнууд оооһото ургамалай хуряалга заатагүй дүүргэхэ зорилготойгоор хүдэлжэ байна.

С. ТЮЛЮКИН.

Прибайкалиин аймаг.

...АЖАЛААРАА ХАРЮУСАХАБДИ

...мүрысөө саашадань ...улха тухай КПСС-... ...толые манай «Бай... ...малшад, хонишод, ...ууд һайшаан үгга... ...Генерыень хадаа мү... ...циалис мүрысөөн гэз... ...гүй дэлгэржэ, олон ...шадай урма зоригые ...ыһан, үйлэдбэриин ...бүри ехээр дээшэ... ...Тиин хойшодоо. ...мүрысөө үргэнөөр дэл... ...хүсыень улам ...бидэнэй нан... ...һайһыень мэдэрнэбди. ...малшад, хонишод байгша ондо үнеэн бүриһөө 4800 килограмм һү һааха, хонин бүриһөө хурьга абажа, 4 килограмм 800 грамм нооһо хайшалха социалис уялга абаа һэн. Тиихэдэ гүрэндэ 1630 центнер мяха тушаахаар хараалһан байна.

Гүүртэ, отарануудайнгаа дунда социалис мүрысөө һайнаар эмхидхэһэнэймнай ашаар юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 111 хурьган абтажа, хонин бүриһөө дунда зэргээр 5 килограмм 200 грамм нооһон хайшалагдаа. Тэрэшэлэн үнгэрһэн 8 һарын туршада үнеэн бүриһөө 3137 килограмм һүн һаагдажа, 865 центнер мяхан, 9600 центнер һүн гүрэндэ тушаагдаа. Энэ хугасаа соо ажахымнай 28 һаалишадай 15-ниинь үнеэн бүриһөө 3 мянган килограмм һү абажа амжаһан байна. Жэшээлбэл, түрүү һаалишад А. С. Пузыревич, Д. Л. Дондонов, С. П. Степанова, Л. Н. Седых, Л. И. Мяханова гэгшэд жэлэй эхинһээ үнеэн бүриһөө 3783—4295 килограмм һү һааһан юм.

Тиихэдэ эндэ үхэршэдэймнай хубита яһала бии. Малшад Л. Н. Загузина, Н. Н. Логинова, Е. А. Хвостова даажа абаһан үхэрнүүдэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые суудхын 1000 граммаар нэмээжэ, эрхим амжалта туйлана.

Социалис мүрысөө эмхидхээд, һүүлээрнь һара бүри дүнгүүдыень согсолходоо эрхим һайн амжалта туйлажа, онсо шалгарһан хонишод, малшадтаа дамжуулгын улаан тугхануудые барюулһан байнабди. Мүнөө «Байкал» учхозой хүдэлмэришэд абаһан социалис уялгаяа сүм дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа байнхай.

С. ХАЛТУЕВ,
«Байкал» учхозой партбюрогой секретарь.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

Л. И. БРЕЖНЕВ В. БРАНДТТАЙ УУЛЗАЛГАЯА ДҮҮРГЭЭ

ЯЛТА, сентябриин 18. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев ФРГ-гэй Федеральна канцлер В. Брандттай түгэсхэлэй уулзалга үнгэргэжэ, сэхэ руунь, бэе бэеэ ойлголсолгын оршон байдалда болоһон хөөрэдөөнүүдээ дүүргээ.

Хамтын коммюнике баталагдаа.

ФРГ-гэй ФЕДЕРАЛЬНА КАНЦЛЕР В. БРАНДТ НЮТАГАА БУСАА

СИМФЕРОПОЛЬ, сентябриин 18. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневтэй уулзахаяа Крым ерэһэн ФРГ-гэй Федеральна канцлер мүнөөдэр нютагаа бусаа.

Л. И. Брежнев, Украинын КП-гей Крымскэ обкомой нэгэдэхи секретарь Н. К. Кириченко, Крымэй облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Т. Н. Чемодуров, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй МИД-эй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, мүн тусхай бусад тушаалтад Симферополиин аэродром дээрэ В. Брандтые хүргөө.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ, ХАНИ БАРИСААНАЙ АША ТУҺАДА

Афганистанай король Мухаммед Захир Шах, королева Умайра СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Совет правительствын уряалаар 1971 оной сентябриин 14-һөө 17 хүрэтэр Советскэ Союзда хани ёһоор айлшалаа.

Король Мухаммед Захир Шах Л. И. Брежневтэй, Н. В. Подгорнотой, К. Т. Мазуровтай хөөрэлдөөнүүд болон хэлсээнүүдые үнгэргэһэн байна.

Хани барисаанай, бэе бэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хэлсээнүүдэй үедэ совет-афган харилсаанууд тушаа, тэдэ харилсаануудые дам саашань һайжаруулха асуудалнуудаар һаналаа андалдалган болоо гэжэ совет-афганай хамтын коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Хоёр гүрэндэ хабаатай уласхоорондын шухала асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдээ.

СССР-эй, Афганистанай хоорондо элдэб һалбаринуудаар хани ёһоной, үрэ ехэтэй харилсаанууд үнинэй тогтонхой, тиимэ харилсаанууд бэеэ даанхай байдалыень, газарайнь бүрин бүтэн байлгые хүндэлхэ, бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй гэһэн гол хуули ёһонуудта түшэглэнхэй гэжэ хоёр талынхид сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэһэн байна.

Советскэ Союзай, Афганистанай хоорондо урдань баталан абтаһан документнүүд болон мэдүүлгэнүүд дотор хэлэгдэһэн гол хараа бодолнуудые хоёр талынхид мэдэрээ.

Советскэ Союзай, Афганистанай хоорондохи хани барисаае, бэе бэедээ ашатай туһатай харилсаае саашадань хүгжөөхэ шухала гэжэ хүсэжэ байһанаа хоёр талынхид дахинаа мэдүүлээ.

Хоёр талынхид худалдаа наймаагаа, экономическа, техническэ харилсаагаа саашадань дэлгэрүүлэн хүгжөөхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Хоёр талынхид хөөрэлдөө болон хэлсээнүүдые хэхэ үедөө СССР болон Афганистан уласхоорондын мүнөөнэй байдал тушаа гол шухала асуудалнуудаар адлирхуу гэхэ гү, али дүтэрхы хараа бодолнуудтай байна гэжэ ханамжатайгаар тэмдэглэһэн байна. Бүхы арадуудтай хани барисаагаа, холбоогоо бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулһан амгалан ёһоной гадаадын политика баримталдаг байһанаа хоёр талынхид баталан мэдүүлээ.

Ямар нэгэн бүлэглэлдэ хабаадахагүй гэһэн Афганистанай баримталдаг политикые совет тала ехээр һайшаана, тиимэ политика хадаа эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө арадуудай тэмсэлдэ, эб найрамдалай, аюулгүй байдал хангахын түлөө тэмсэлдэ, эб найрамдал сахин хамгаалхын, арадуудтай харилсан ажаллахын түлөө тэмсэл дэлгэрүүлгэдэ шухала удха шанартай байна гэжэ совет тала тэмдэглэнэ гээд коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Советскэ Союз хадаа бэеэ даанхай Афганистанай эгээн түрүү хани ёһоной харилсаа холбоо тогтооһон гүрэн мүн гэжэ Афганай тала тэмдэглэхэ зуураа, эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө арадуудай тэмсэлые Советскэ Союзай дэмжэдэг байһыень үндэрөөр сэгнэнэ. Эб найрамдалые эдэбхитэйгээр хамгаалха, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ тушаа Советскэ Союзай дэбжүүлһэн программые эб найрамдалда дуратай бүхы арадууд дэмжэжэ байна гэжэ Афганай тала тоолоно.

Хоёр талынхид хоорондохи харилсаануудаа хүгжөөхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ тоолоод, гүрэнэй ажал ябуулагшанарые, хоёр ороной научна, культурна эмхинүүдэй түлөөлэгшэнэрые бэе бэедээ эльгээлсэхэ шухала гэжэ мэдүүлээ. Олон жэлэй турша соо һанамжануудаа андалдалга ехэ удха шанартай байгаа гэжэ мэдэрэгдээд, бэе бэедээ ашатай туһатай асуудалнуудаар тиимэрхүү һанамжанууд болон хэлсээнүүдые саашадаа саг үргэлжэ үнгэргэхэ хэрэгтэй гэжэ зүбшэгдөө.

Афганистанай королиин Советскэ Союз ерэжэ, хэлсээнүүдые хэһэн ушар хоёр ороной арадуудай аша туһада, Советскэ Союзай, Афганистанай хоорондохи хани харилсаануудые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ туһалха байха гэжэ этигэжэ байһанаа хоёр талынхид мэдүүлээ.

(ТАСС).

РЕСПУБЛИКЫН АЙМАГУУДАЙ ГҮРЭНДЭ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ХУДАЛДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1971 оной сентябриин 16-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Мяхан	Һүн	Үндэгэн	Нооһон
Баргажанай	45	99,9	101	105
Баунтын	53	79	—	—
Бэшүүрэй	43	81	92	91
Зэдын	31	84	81	99
Яруунын	35	73	78	98
Загарайн	43	76	141	95
Захааминай	44	83	66	99
Кабанскын	73	84	136	—
Хэжэнгын	28	79	54	95
Хурамхаанай	26	90	117	95
Хяагтын	49	87	131	101
Мухар-Шэбэрэй	44	79	104	92
Ахын	44	99	—	97
Прибайкалиин	61	75	92	—
Хойто-Байгалай	36	163	—	—
Сэлэнгын	31	75	36	97
Түнхэнэй	38	78	170	103
Улаан-Үдын	52	80	126	102
Хориин	29	88	99	92
Республика бүхыдөө	43	81	101	97

КПСС-эй обкомдо

НЮТАГАЙНГАА АЖАБАЙДАЛЫЕ ҮРГЭНӨӨР ХАРУУЛХА

Яруунын аймагай «Улаан туяа» газетын хүдэлмэри тухай асуудал КПСС-эй обкомой бюро зүбшэн хэлсэбэ. Энэ асуудалаар газетын редактор нүхэр Яковлев М. Н. элидхэл хэһэн байна.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, мүн КПСС-эй ЦК-гай «Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ районно газетэнүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ тухай» тогтоол бэелүүлэн, «Улаан туяа» газетын редакци аймагайнгаа экономическа болон культурна ажабайдалые, тэрэшэлэн табан жэлэй түсэб дүүргэлтые яһала гүйсэд харуулдаг болоо.

Гэхэ зуура, газетын хүдэлмэридэ дутуу дундануул олон бии байһаар гэжэ КПСС-эй обкомой бюро тэмдэглээ. Редакци хадаа уншагшадайнгаа али бүхы эрилтые гүйсэдөөр харуулжа шаданагүй, холын хараата асуудалнуудта анхаралаа багаар хандуулна. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые үргэн нийтэдэ тайлбарилан ойлгуулха асуудал газетын хуудаһануудта хангалтагүйгөөр тунхаглагдана. Газетэдэ толилогдоһон статьянууд дотор нютагуудтахи байдалһаа баримта болон жэшээнүүд һулаар харуулагдана.

Мал ажалай ашаг үрэ, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса болон нийтын үйлэдбэриин ашагые дээшэлүүлхэ гол шухала экономическа асуудалда газетэ анхаралаа һоор хандуулжа шаданагүй. Эдэ асуудалнуудаар толилогдоһон материалнуудынь удхынгаа талаар һула, гүнзэгы шэнжэлэлгүй байдаг.

Колхоз болон совхозуудта нэбтэрүүлэгдэһэн түрүү дүй дүршэлнүүд газетын хуудаһануудта мүн лэ һулаар харуулагдана, социалис мүрысөөнэй ябаса тухай зүйлнүүд саг үргэлжэ толилогдоногүй.

Аймагай партийна организацинуудай ябуулдаг үзэл сурталай болон хүмүүжүүлхы хүдэлмэри харуулга дутагдалтай. Ажалшадай бэшэгүүдые хэрэглэхэ хүдэлмэридэ ехэ дутагдалай бии байһан тушаа КПСС-эй обкомой бюро анхаралаа онсо хандуулаа.

Партиин райкомой зүгһөө газетын хүдэлмэриие һулаар хүтэлбэрилдэг шалтагаанһаа боложо дээрэ дурсагдаһан дутагдалнууд ушарна гэжэ бюро тэмдэглээ.

«Улаан туяа» газетын редакциин хүдэлмэриие һайжаруулха хэмжээнүүдые хараалһан тогтоол КПСС-эй обкомой бюро баталан абаа.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИДЭ—ҮРГЭН ДЭЛИСЭ

Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ниитэ-политическэ хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө

ГОЛ ЗОРИЛГОМНАЙ ИИМЭ

Манай колхозой партийна организаци КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, юһэдэхи табан жэлэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ арадай мүрысөө ударидажа, арад зоной дундаһаа булагай уһан шэнгеэр бурьялан байдаг эдэбхи үүсхэл үргэнөөр дэмжэнэ.

Хэнэйшье мэдэһээр, республикымнай колхоз, совхозуудай фермэ болон отаранууд нуга сабшалангайнгаа үбһэ ногоо хараада абажа, зуһалангай ба үбэлжэлгын газарта жэлдээ хэдэ дахин нүүжэ ошодог. Гүүртэ, фермэнүүд хоорондоо нилээд холо зайтай, хүн зониинь таруугаар ажаһуудаг байна бшуу. Хонишод, малшад, механизаторнууд хүдөө ажахын үйлэдбэриин гол асуудалнуудые шиидхэдэг зон гээшэ. Тэдэнэй дунда ойлгууламжын, ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха тэһэн зорилго партком урдаа табинхай.

Уласхоорондын байдал, орон доторхи, мүн республикын, аймагай һонин тухай, колхозой ажалшадай түсэбөө, уялгануудаа ямараар дүүргэжэ байһан тухай улад зондо хөөрэжэ үгэхэ гээшэ партийна организацинуудай шухала уялга-

булан соо болодог, малшад концерт гү, али кино харадаг байна.

ДААЛГАБАРИДАА ХАРЮУСАЛГАТАЙГААР ХАНДАБАЛ...

Үзэл сурталай хүдэлмэридэ коммунист бүхэн хабаадаха ёһотой. Гэбэшье олонхи ушарта тиимэ бэшэ гэхэ гү, али парткомой гэшүүд һанаһанда хүрэдэггүй байна. Яахадаа иимэ ушар дайралданаб гэхэдэ, коммунистын ажал ябуулгын хойноһоо хиналта, эрилтэ һулаар табигдана. Жэшээлхэдэ, техник, коммунист Л. А. Солодухинай «КПСС-эй XXIV съезд ба техническэ дэбжэлтэ» гэһэн темээр механизаторнуудай дунда үнгэргэгдэхэ лекци болобогүй. Колхозой партком иимэ ушарта анхаралаа хандуулангүй орхёогүй. Парткомой тусхай заседаниин шиидхэбэреэр коммунист Солодухинда шанга һануулга үгтөө.

Манай колхоздо бүхыдөө 25 агитатор, 10 лектор, 14 политинформатор тоологдоно. Колхозой түрүүлэгшэ С. Е. Мальцев, соёлой байшангай директор Е. К. Гусляков, багшанар Л. В. Солодухина, С. И. Орлов, дүрбэдэхи отделениин тоо бүридхэгшэ Н. А. Ковалев, колхозой главна зоотехник Н. А. Алексеев, билиотекарь В. М. Мальцева, комсомолой комитедэй секретарь Г. А. Антонов

Колхозой парткомой секретарь А. И. Хандархаев (баруун гарһаа) агитаторнууд И. А. Сластин, Н. Х. Алексеев гэгшэдтэ зүбшэл заабари үгэжэ байна.

кадуудые шэнэлээд, колхозой фермэ, гүүртэ ба малшадай хоорондохи социалис мүрысөөнэй долоон һарын дүнгүүдые самбарта нияба. Тэрэ үедэ медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд малшадай бэеын элүүрые шалгажа эхилээ һэн. Малшадай суглархада, колхозой главна зоо-

асуудалнуудта харюу үгөө. Поли дээрэ концерт, кино харуулха гэһэн зорилго байгаагүй. Юундэб гэхэдэ, механизаторнууд тосхондо дүтэ шадар ажаллажа байгаа бшуу. Юрэнхыдөө, малшад ба таряашаднай колхозой партийна организациин, үзэл сурталай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй саг үргэлжын анхаралда байдаг.

Ажалшадай дунда партийна организацинуудай ябуулдаг ниитэ-политическэ хүдэлмэри түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дэлисые улам үргэдхэхэ, ажалшан бүхэнэй үүсхэл дэмжэхэ, тэрээнһээ уламжалан, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэри дээрэ амжалта туйлаха хэрэгтэ нилээд нүлөөлнэ. Энээниие иимэ тоо, баримтануудаар гэршэлэе. Байгша оной хахад жэлэй дүнгүүдые хараал үзэхэдэ, шэнэ табан жэлэй түрүүшын оной түсэбүүд болзорһоо урид дүүргэгдэхээр тухайлагдана. Гүрэндэ хүдөө ажахын продукци худалдаха хахад жэлэй түсэбүүд, тодорхойлон хэлэбэл, мяха гүрэндэ тушааха түсэб 136 процентээр, һү — 134, нооһо 117 процентээр бэелүүлэгдэбэ. Гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө дүүргэхэбди.

Зүгөөр манай ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ дутагдалнуудшье бии. Түсэбнай заримдаа коммунистнуудай журамгүй ябадалһаа болоод таһалдуулагдахаяа һанадаг. Иимэ ушарта коммунистын харюусалга дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Имагтал хатуу шанга зэмэ тохолгоор, хараал шэрээлээр амжалта туйлагдахагүй. Теэд энэ ушарые усадхаха талаар үшөө юу хэхэ, ямар хэмжээ абаха байһанаа бодомжолжо үзэжэ байнабди.

Ажалдаа үшөө ехэ амжалта туйлахын тула ниитэ-политическэ хүдэлмэреэ улам эршэмтэйгээр ябуулха хүсэлэнтэйбди.

А. ХАНДАРХАЕВ,
парткомой секретарь.

ХАМТАДХАМАЛ ТҮСЭБӨӨР АЖАЛЛАХАДА...

нуудай нэгэн мүн. Тиимэһээ холын гүүртэ, фермэ болон отарануудаар ябажа, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхын тула партком нэгэ хамтадхамал түсэб табиһан юм. Иимэ хамтадхамал түсэбэй ёһоор, хонишод болон малшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулха арга олдоо һэн. Энэ түсэб, сэхыень хэлэхэдэ, нэгэ юрын ушарһаа эхи асарһан байха.

Һү һаалиин гурбадахи фермые даагша, коммунист М. Д. Кушнарев парткомой заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ниитэ-политическэ хүдэлмэри малшадай дунда муугаар ябуулагдана гэжэ шууд сэхээр шүүмжэлбэ. Шүүмжэлүүлжэ һуухада аягүйшэг байгаашье һаань, партком өөрынгөө зэмые мэдэрээ. Ойлгууламжын хүдэлмэри һайжаруулхын тула парткомой гэшүүд ямар дурадхал оруулжа, ямар хэмжээ хараалхаб гэһэн асуудал гараа һэн. Парткомой заседани тиихэдэ шууяатайханаар үнгэржэ, үзэл сурталай, соёлой, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд болон багшанартай хамтаржа, нэгэ хамтадхамал түсэб табиха гэһэн тогтоол баталан абтаа бэлэй.

Һү һаалиин гурбадахи фермын улаан булан соо самбар үлгөөтэй байдаг. Тэрэ самбарай хажууда мал адуулагша Яков Алексеев, Аврам Алексеев, һаалишан Ирина Антонова гурбан агитбригадын аян замай түсэбые анхаралтайгаар хаража байба.

— Үнгэрэгшэ неделидэ Степан Иванович Орлов лекци уншаа һэмнай. Мүнөө средада «Ажалай бүтээсэ тухай» колхозой главна зоотехник уншахань гү? — гэжэ Ирина Антонова Аврам Алексеевһээ асууна....

— Бү мартаарайт. Үдэшын 8 сагта эхилхэ,— гээд, Аврам томоотойхоноор хэлэбэ. — Кино хараха байхабди.

Үнэхөөрэшье недели бүри үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд энэ фермэдэ ерэдэг.

Август һарын һүүлшын неделидэ колхозой парткомой секретарь «Социалис мүрысөөнэй ябаса тухай» хөөрөө үнгэргэһэн байха юм.

Ингэжэ недели бүхэндэ лекци гү, али элидхэл тус фермын улаан

болон бусад КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые тараан дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ тон эдэбхитэйгээр оролсоһон байна. Съездын материалнуудые улад зондо тайлбарилхатайгаа хамта, мүн бусадшье темэнүүдые хараадаа абадаг байгаабди. Жэшээлхэдэ, «Бурхан шажанда шүтэлгэ хаанаһаа үндэһэтэйб?» гэһэн темээр түүхын багша С. И. Орлов, харин «Архи ба тэрэнэй хорото хойшолон» гэжэ лекциие эндэхи больницын главна врач Ю. Л. Шленкевич уншаһан байна. Тэрэшэлэн хүдөө ажахын мэргэжэлтэд А. Ф. Ефимов, Н. А. Алексеев гэгшэд «Удаадахи табан жэлэй туршада хүдөө ажахын хүгжэлтэ» гэһэн темээр хэдэн лекци малшад ба механизаторнуудта уншажа үгөө. Юуб гэхэдэ, бидэнэр үзэл сурталай хүдэлмэридэ хүн бүхэнэй шадабари мэргэжэл хараада абаха ябадалые шухалада тоолодогбди.

Энэ хамтадхамал түсэбэй дүүргэлтые партком наринаар хинажа байдаг. Түсэбэй дүүргэлтын түлөө гол түлэб отделени бүхэндэ байгуулагдаһан партийна бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ харюусадаг юм. Юундэб гэхэдэ, партийна бүлэгүүд өөрынгөө бригада гү, али фермын хүдэлмэрилэгшэдтэ лекци уншаха, концерт харуулхые эрмэлзэхэ ёһотой бшуу. Энэ түсэбөө таһалдуулангүй дүүргэхын тула фермэдэ гү, али отарада ошохоһоо нэгэ үдэр урид парткомдо хөөрэлдөөн болоод, үгэеэ ойлголсодог байнабди.

Парткомой зүгһөө хиналтын байбашье, партийна даалгабаридаа коммунист бүхэнэй ямараар хандадагһаа үзэл сурталай хүдэлмэриин амжалта нилээд дулдыдаха байна гээд онсолон тэмдэглэхэ шухала.

АГИТБРИГАДА ГЭЛСЭНЭЛТЭ...

«Агитбригада ерээ!» гэһэн үгэнүүд ойро тойрон сахилгаан түргөөр тарашаба. Юуб гэхэдэ, Ехэ-Куналейн агитбригада Булаг гэжэ холын зуһаланда ажаһуудаг һаалишад болон хонишодто хүрэжэ ерэбэ бшуу. Нэн түрүүн Ехэ-Куналейн соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэ А. К. Емельянов улаан булан соохи хуушарһан агитпла-

техник Н. А. Алексеев «КПСС-эй XXIV съезд совет арадай ажабайдалые улам һайжаруулха тухай» лекци уншаба. Һүүлээрнь Ехэ-Куналейн соёлой байшангай агитбригада концерт харуулжа, суглараг шадай зүгһөө халуунаар угтагдаба. Иимэ программатайгаар малшадта айлшалхада, тэдэнэй урма зориг бадаржа, һанаа сэдьхэлынь хананги үлэдэг байна. Удаадахи аяншалгадаа агитатор гү, али политинформатор хөөрэлдөө үнгэргэжэ, автолавкаар худалдаа наймаа хэхэ, мүн ямар нэгэ кино харуулха юм.

Энээнһээ урид агитбригада гэлсэхэдээ, ехэнхидээ уран һайханай бүлгэмэй концерт харуулхаяа ерэгшэд гэжэ зон ойлгодог байгаа. Харин мүнөө уран һайханай бүлгэмһөө гадуур агитатор, политинформатор, лектор гү, али соёл культурын, улад зоной һуудал байдал хангалгын, медицинскэ эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй бүлэг агитбригадада нэгэдэдэг болоо. Тиихэдээ агитбригада гээшэмнай удха шанараараа, түхэл маягаараа улам гүнзэгы удхатай болоод үгэнэ.

Тэрэшэлэн үшөө нэгэ жэшээ дурдая. Таряа хуряалгын халуун һаһа. Талын «онгосонууд» тооһо бурьюулан урагшаа шуумайнад. Унаһан малгайгаа абаха сүлөө гүй саг. Гэбэшье үдын эдеэ хоол бариха саг ойртонхой. Энэ үедэ политинформатор Е. К. Гусляков поли тээшэ яаралтайгаар ошобо. Колхозой комсомолой комитедэй секретарь Георгий Антонов комбайнернуудай хоорондохи мүрысөөнэй дүн согсолһон бюллетень асараа. «Табан үдэрэй туршада 73,5 гектар талмайн шэниисэ хуряажа, 1324 центнер ороохо сохиһон комбайнер Андрей Минаевта алдар соло, нүхэр Минаевһаа жэшээ абагты» гэһэн «Сахилгаан» хуудаһан гарашаба. Комбайнернууд Павел Гребенщиков, Малофей Рымарев гэгшэд мүн лэ эрхимээр ажаллана гэжэ бэшээтэй байхыень бүхы механизаторнууд уншаһан байха. Политинформатор Е. К. Гусляков үдын забһарлал һамбаашалан, үнгэрэгшэ долоон хоног соо болоһон һонинуудые хөөрэжэ, таряашадай һонирхоһон лэ

> „Ажалда болон ниитын зөөридэ коммунис ёһоор хандадаг хаар хүмүүжүүлхэ, ажалшадай зохёохы эдэбхи хэшээл хүгж... ушар ёһо мэдэхэ, журам ба эмхитэй байха ябадал бэхижү... гээшэ үзэл сурталай-политическэ хүдэлмэриин таһаршагүй ш... лын шухала хуби мүн."
>
> (Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съездын резолюциһаа)

МАНАЙ ХУБИТА

Ехэ-Куналейн «Знани» бүлгэмэй эхин организациин лекторнууд һүүлэй жэлнүүдтэ В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе, КПСС-эй XXIV съездые угтуулан, ажалшадай урда илангаяа олон лекци уншаһан байна. Тэрэнэй һүүлээр партиин XXIV съездын материалнуудые хүн зондо тайлбарилан ойлгуулха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулаа. Тосхоной организацинууд болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, багшанар — бултадаа съездын материалнуудые тайлбарилан ойлгуулха хэрэгтэ хабаадалсаа.

Нэн түрүүлэн лекци уншаха түсэб табигдаа һэн. Тэрэ түсэбнай колхозой парткомой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, нэгэ хамтадхамал түсэбэй хуби болоод ороһон байна. Энэ түсэбэй ёһоор, лекторнууд ээлжээгээр агитбригадын бүридэлдэ орожо, фермэнүүд ба гүүртэнүүдтэ ошожо, орон доторхи һонинуудые, уласхоорондын байдал, түрэл парти, правительствынгаа бэелүүлдэг гадаадын ба дотоодын политика тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэдэг.

Съездын материалнуудые улад зондо тайлбарилан ойлгуулхадаа, нютагайнгаа ажахын хүгжэлтые харуулһан тоо, баримтануудые үргэнөөр хэрэглэдэг байнабди. Тэрээнһээ уламжалан, лекци бүхэн улам тодо, ойлгосотой болоод үгэдэг. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд гол түлэб экономическа темэдэ лекцинүүдые уншадаг байна. Жэшээнь, колхозой түрүүлэгшэ С. Е. Мальцев партиин XXIV съездын материалаар «Түсэбтэ табан жэлэй экономическа гол зорилгонууд» гэһэн лекци үнгэргэхэдөө, колхозойнгоо экономико тухай тодорхойгоор хөөрэжэ, колхознигуудай шиидхэхэ зорилгонуудта тогтожо хэлэһэн байна.

Бүхы лекторнуудnай хубааран, фермэ болон отарануудаар ябажа байдаг. Тодорхойлон хэлэбэл, нэгэ лекторэй өөрынгөө темээр понедельнигтэ хонишодой урда лекци уншаа һаань, неделиин һүүл багта нүгөө лектор ондоо темээр уншадаг байна. Тиигэжэ лекторнууд таһалгарлагүйгөөр малшадта ошожо, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг юм. Ямар нэгэ шалтагаанаар саг болзортоо лекторэй фермэдэ ошохо аргагүй болоо һаань, ондоо лектор томилогдодог заншалтай.

Географиин багша К. Е. Васильева, колхозой главна зоотехник Н. А. Алексеев, һургуулиин директор П. А. Марфин, колхозой дүрбэдэхи отделениин тоо бүридхэгшэ Н. А. Ковалев, главна агроном А. Ф. Ефимов, багша Л. В. Солодухина болон бусад лекционно хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг тула хүн зоной дунда хүндэтэй болонхой.

Гэхэтэй хамта, колхозой түб Ехэ-Куналей тосхондо ажаһуугша зон мүн лэ анхаралдамнай байдаг. Соёлой байшан соо четверг бүхэндэ лекци уншагдадаг. Тэрэ үдэрнай лекционно үдэр гэжэ нэрлэгдэдэг. Четверг бүхэндэ ямар лекци хэн уншахаб гэжэ хүн зон урид мэдэһэн байдаг юм. Заримдаа лекциин һүүлээр кино гү, али киножурнал харуулдаг болонхойбди.

Совхозой парткомой нэгэ хамтадхамал түсэб лекторнуудай ажалые гуримшуулжа үгөө гэжэ һананаб. Ушар юуб гэхэдэ, энээнһээ урид лекторэй бүлэгэй гэшүүд өөрынгөө аргаар (ябагаар, морёоршье) фермэ, гүүртэнүүдтэ ошожо, лекци уншаха баатай болодог байһан. Харин мүн... культурын, медицинын... рилэгшэдтэй хамта яба... тай болоходоо, лекционно... мэреэ һайжаруулжа ш...

Гэхэтэй хамта, унша... циин шанарые һайжару... рэгтэ нилээд ехэ анха... дуулнабди. Лекторнууд һа... гэ дахин сугларжа, энэ тэ... далаар лекци уншахада ли... тература хэрэглэхэ ёһото... зүбшэл заабари абадаг. ... рондын асуудалаар лекци ... шад «Новое время», «З... жом» гэһэн журналнууды... ха, харин экономическа ... лекци уншагшадта «Эк... ская газета», мүн элдэб ... нууд дурадхагдадаг байна.

Бидэнэр, үзэл сурталай ... мэрилэгшэд, ажал хүд... эдэбхи үүсхэлтэйгээр ябу... юһэдэхи табан жэлэй ... хүдөө ажахын хүдэлмэри... урда табигдаһан асари ех... гонуудаа амжалтатайгаар ... хэдэнь туһалхаяа эрмэ... КПСС-эй Центральна ... Генеральна секретарь нү... Брежнев партиин XXIV ... дээрэ хэһэн тоосоото элидх... гоо иигэжэ заагһан ... «Партиин үзэл сурталай... жүүлгын бүхы хүдэлмэри... шухала зүйлынь гэбэл, ... ниитэ ажалшадые коммун... сурталаар, марксизм-ленин... үзэл бодолоор хүмүүжүүл... рэг мүн». Энэ шухала ... ень бодото дээрэнь бэелүү... дабал, урдаа табиһан зо... дүүргэжэ шадахабди ... хэлээ ханаха байнабди.

С. ОР...
Ехэ-Куналейн «Зн... бүлгэмэй эхин организ... хүтэлбэрил...

ХҮДӨӨГЭЙ ажалшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ багшанар эдэбхитэйгээр хабаа... Ехэ-Куналейн дунда һургуулиин багша С. И. Орлов «Социалис мүрысөө саашадань улам һайнаар эмхидхэхэ тухай» КПСС... гай тогтоолые һаалишадай дунда тайлбарилан хөөрэжэ байна.

С. ОЧИРОВАЙ ...

Манай хөөрэлдөөн

Бэлэдхэл хэрэгтэй

А. Ф. ЕФИМОВ, политинформатор, колхозой главна агроном: — Политинформаторай ажал нилээд ехэ юм ааб даа. Нэн түрүүн бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ болоод байһан үйлэ хэрэгүүдые һайн мэдэхэ ёһотой. Мүнөө айл бүхэн радио, телевизортэй болоһон аад, һүүлэй һонинуудые бултыень шахуу мэдэһэн байдаг. Зүгөөр хөөрэлдөө хэхэдээ, зарим хүнүүд ямар нэгэ асуудал хазагайруулжа ойлгоһон байдаг. Ушар тиимэһээ эдэ асуудалнуудыень гүнзэгыгөөр тайлбарилха гэһэн зорилго урдаа табилагби. Хүн зон ехэнхидээ уласхоорондын байдалаар (жэшээлхэдэ, совет-индиин договор, Америкэ Хитад хоёрой холбооридолго тушаа гэхэ мэтэ), орон доторхи хэрэг үйлэнүүдээр һонирходог байна. Уласхоорондын асуудалаар хөөрэлдөө хэдэг политинформатор байхын түлөө газетэ, журналнуудые үдэр бүри таһалгаряагүйгөөр хаража байха ёһотой. Тиихэдэ үшөө элдэб янзын брошюрануудые үргэнөөр хэрэглэдэгби. Манай эндэхи библиотекэдэ һонирхоһон лэ асуудалаараа литература шэлэжэ абаха, уншаха арга бии.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, политинформаци үнгэргэхын түлэ бэлэдхэл хэрэгтэй байдаг. Имагтал энэ ушарта элдэб асуудалаар һонирходог хүнүүдтэ хүсэд харюу үгэхэ арга олдодог. Гэбэшье дэлхэйн политическэ карта, политинформаторай справочник хомор байдаг.

Һайшаалтай гээшэ

М. Д. КУШНАРЕВ, агитатор, һү һаалиин гурбадахи фермые даагша: — Колхозой партком намайе агитатораар томилоо һэн. Агитатор һэн хойноо, аргатайл газартаа республика, аймаг, колхоз доторхи һонинуудые дуулгаха гэжэ оролдодогби. Һаалишад болон малшад зарим ушарта республикын ажахынуудай коллективүүдэй үүсхэл тухай мэдэнгүй байдаг. Жэшээлхэдэ, Хяагтын аймагай «Родина» колхозой коллективэй гаргаһан табан жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэе гэһэн үүсхэл мэдэнгүй байба. Тиихэдэнь бүхы һаалишад болон малшадаа суглуулжа, энэ нэмэлбэшэгые зүбшэн хэлсэһэн, фермэ доторой нөөсэ, арга боломжонуудые яажа гүйсэд хэрэглэхэ тухай асуудал үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэһэн байха. Мал адуулагшад, һаалишад болон хонишодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые олондо мэдээжэ болгохын түлөө харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые үргэнөөр хэрэглэхээ оролдодогбди. Манай колхозой парткомой табиһан нэгэ хамтадхамал түсэб малшадые хангаха талаар хүдэлмэри нилээд һэргээгээ. Үзэл сурталай хүдэлмэри иигэжэ хамтадхамал түсэбэй ёһоор шэглүүлһэмнай һайшаалтай гээшэ.

АЛГАСАЖА ГАРАДАГГҮЙЛ ДАА

И. А. ИВАНОВ, унинэй хонишон: — Ажал хэрэг тухай хөөрэхэ болоо һаа иимэ: мянган толгой хонидые 4 хүн харууһалнабди. 100 эхэ хонин бүриһөө 97 хурьга түлжүүлээ һэмди. Гүрэндэ нооһо тушааха түсэбөө мүн лэ үлүүлээбди. Колхозой партком, правлени хонишодто анхарал хандуулжа байдаг. Мүнөө жэл манай фермэдэ хонидой шэнэ байра барижа үгөө. Тиихэдэ соёлшод, эмнэгшэд болон багшанарай манда ходо айлшалжа байдаг ушар баяр түрүүлнэ. Зоотехнигүүд, ветеринарнууд ходо ябажа, элдэб асуудалаар хөөрэлдөө үнгэргэдэг юм. Агитбригада концерт, заримдаа киношье харуулдаг. Гэбэшье хүдөө ажахыда илангаяа хонишодой түрүү дүй дүршэл тухай киножурналнууд нэгэтэшье асарагдаагүй. Бидэнэр ороной түрүү хонишодой дүй дүршэл халан абахые эрмэлзэнэбди.

Аадар бороо адхаржал, адхаржал байба. «Хэзээ соорохо отгоргой юм?» гэлдэжэ, уулзаһаар лэ хүнүүд хоорондоо хөөрэлдэхэ юм.

— Үглөөгүүр сэлмэг байһан аад, үдын хойто тээ иигэхэдээ яана гээшэб? Агитбригадымнай аяншалгада һаад ушаруулха гээбы? Арайшье бирахагүйл ха,— гэжэ аман соогоо гүбэд гээд, Валентина Михайловна Мальцева түсэбөө абажа хараба. «Үбһэшэдэй байрладаг Аршанга гэжэ сабшалан. Агитатор Н. Ковалев агитбригадатай ошохо» гэжэ тэндэнь бэшээтэй байба.

Библиотекэ соо зон үсөөн. Валентина Михайловна үбһэшэдтэ абаашаха номуудаа ехэ сүүмхэ соо хэбэ. Алеша Гавриловай захиһан «Замбуулинай дайда» тухай хэдэ хэдэн брошюрануудые номуудтайгаа хамта орёолсобо.

Уданшьегүй нэгэ машина библиотекын хажууда ерэбэ. Дунда зэргын наһатай жолоошон кабина сооһоо гараад, библиотекэ соо ороһоор:

— Хура бороо соо ошохо юм гүт? гэжэ гүбэрбэ. — Брезент абаагүйб. Таниие мүнөөдэр ошохошье гэжэ һанаагүйб. Юрэдөөл, мэдэхээ орожо ерээ һэм.

— Бороотойшье һаань ошохобди. Үбһэшэднай бидэнээ хүлеэгээд лэ байна. Нэгэ заахашье брезент олоод үзыт даа, Николай Иванович, — гэжэ Мальцева гуйха тооной дуугарба.

Библиотекые даагша Валентина Михайловна Мальцева 1965 ондо Улаан-Үдын соёл гэгээрэлэй училищи дүүргэжэ, түрэл нютагтаа ажаллахаар эльгээгдэһэн байгаа. Библиотекэдэ ажаллажа эхилһээр Валентина Михайловна уншагшадаа олошоруулхын түлөө оролдоо. Энэ зорилгоёо бэелүүлхын тула уншагшадта зүйтэй зүбшэл үгэхэ, зарим номой хуряангы удха тодоор хөөрөөдшье үгэдэг заншалтай болоһон юм.

ямар номуудаар һонирхоноб, холын фермэ, гүүртэнүүдтэ хэды шэнэ уншагшад бии болооб гэһэн асуудалаар парткомдо һонирхобод. Һүүлээрнь парткомой секретарь А. И. Хандархаев иигэжэ хэлэбэ:

— Үзэл сурталай хүдэлмэридэ

ЗУРАГЛАЛ

ЗОНОЙ ДУНДА

С. ОЧИРОВ

Үнэндөө номдо дуратайшуул тосхон соо нилээд олон байгаа. Валентина номуудые хүн зоной дунда үргэнөөр тараахын тула ном судар тухай олоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха ёһотой гэжэ тиихэдэ сэдьхээ һэн. Уншагшадай конференци, үгэ буляалдаата хөөрэлдөө үнгэргэхэ, шэнэ номуудтай танилсуулха, стендүүдые эмхидхэхэ, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые һэргээхэ гэхэ мэтэ онол аргануудые гүйсэд туршаа. Ямаршье ажалда гол һудалыень олохо шухала. Уданшьегүй В. Мальцева библиотекэеэ аймаг соогоо эрхимээр хүдэлмэрилдэг библиотекэнүүдэй тоодо оруулаа бэлэй.

Библиотекые даагша В. М. Мальцевае нэгэтэ колхозой парткомдо дуудаба. «Байза, библиотекын ажал тухай хөөрэлдөөн болохоёо һанаба гү? Библиотекын ажалда дутагдалнууд олон байдаг хаям» гэхэ мэтые зосоогоо шэбшэһээр конторын үүдэндэ хүрэжэ ерэбэ.

Библиотекэдэ парткомой зүгһөө ямар туһаламжа хэрэгтэйб, малшад болон механизаторнууд гол түлэб

медицинскэ, соёлой, худалдаа наймаанай, һуудал байдал хангалгын эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдые хабаадуулха хамтадхамал түсэб табиха гэлсээд байнабди. Таниие агитбригадын хүтэлбэрилэгшэ болгохо гэжэ шиидээбди.

— Үгы, битнай бирахагүйдөө болохолби, — гээд Валентина арсажа туршаба.

— Урдань агитбригадатай ябалсаһан; дүй дүршэлтэйшье байнат. Парткомой зүгһөө агитбригадын ажал ходо дэмжэгдэжэ байха,—гэжэ парторг үгэеэ түгэсхөө һэн.

— Агитбригада аяншалхаар бэлэн байха. Теэд машинагүй ядалдаха юм бэшэ гүбди? — гэжэ сэхыень хэлэбэ.

— Хэрэгтэй сагтань машина үгэжэ байхабди. Аймагай соёлой таһаг хожомоо нэгэ автобус үгэхөөр хараалаанхай, — гэбэ парторг.

В. М. Мальцева үнгэрэгшэ жэлһээ хойшо агитбригадын хүдэлмэриие амжалтатайгаар хүтэлбэрилнэ.

Агитбригадын ажал хүдэлмэридэ бэрхэшээлнүүд дайралдадаг. Ажалдаа ябадаг зониие суглуулха, репетици хэхэ, транспорт ту... маршрудаа сахиха бо... асуудалнууд гарадаг. ... эдэбхи үүсхэлтэй, хүд... хэрэгтэй бшуу. Валент... ловна Мальцева иимэ хү... гэн юм.

...Библиотекэ соо ор... мнай, газетэ, журнал ... муудаа һэлгэхээ ерэһ... олон байба. Тагууд дээр... эрхилхэ ёһо гуримаар ... биргаһан номууд, брошюр... зетэдэ хэблэгдэһэн ... зохидоор табяатай. Тэнд... эй XXIV съездын ши... дые бэелүүлээ!», «М... табан жэлэй хараа түсэ... лөө ажахые саашадань ... бүгэдэ арадай хэрэг». «А... мэргэжэлтэдтэ туһаламж... тэ стендүүд хүн бүхэн... татана. КПСС-эй XXIV ... хы материалнуудтай эли... харагдана. Агитатор, лек... политинформатор библиоте... нирхоһон лэ асуудалаар... материал түргэн олоод ... далха аргатай. Библ... иигэжэ үзэл сурталай ... шэлтэ туһалдаг байһ... урматай.

...Үдэшын боро харан... текын хажууда нэгэ ма... зогсошобо. Тэрэ машина... һан хүнүүдэй хүхюун ... тосхон соогуур зэдэлэ... лүүр дам саашаа сүүрэ... дахаяа болибо...

Энэ хадаа библиотекарь ... цевагай хүтэлбэрилдэг ... ээлжээтэ аян замдаа ...

БУРЯАДАЙ ЗАЛУУ УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ КОНФЕРЕНЦИИЕ УГТУУЛАН

«БАЙГАЛ» ЖУРНАЛ БА ЗАЛУУ БЭШЭГШЭД

«БАЙГАЛ» журнал үргэн олон уншагшадта мэдээжэ болонхой юм даа. Аяар 1947 ондо республикымнай «Байгал» гэжэ нэрэтэй альманах гаража эхилһэн юм. 1955 ондо тус альманах «Байгалай толон» гэһэн журнал болгогдоһон бэлэй. Тиимэһээ 1972 ондо «Байгал» журналай бии болгогдоһоор хорин табан жэлэй ой тэмдэглэгдэхэ юм.

Мүнөө «Байгал» журнал бүхы союзна республиканууудай 154 хото городуудта тараагдана. Мүн тэрэнь саанахи 11 гүрэндэ журнал рахижа абадаг. Тэрэ тоодо — социалис гүрэнүүд, Америкын Нэгэдэһэн Штадууд, Япон, Франци, Англи, Канада болон бусад.

«Байгал» журнал бии болоһоор тэрэ хойшо буряад литературын хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ хубитаяа оруулаа гэхэдэ, зааханшье алдуу болохогүй. Эдэ үнгэрһэн жэлнүүдэй туршада журналай хуудаһануудта Буряадай уран зохёолшодой олон тоото роман, повесть, поэмэнүүд, шүлэгүүд толилогдоһон байха. Хоца Намсараевай шүлэг зохёолнуудһаа эхилээд, залуу, эхилэн бэшэгшэдэй бүтээлнүүд эндэ хэблэгдэдэг байна. Буряад литературын түрүүшын трилоги — Д. Батожабайн «Төөрэһэн хуби заяан» гэһэн роман эндэ толилогдожо эхилһэн.

Мүнөө манай мэдээжэ уран зохёолшод үнөө залуу ябахадаа, «Байгал» журналһаа холуур ябаагүйл байха. Табяад оной эхээр, хэнэйшье мэдэһээр, һүрэг эрдэм, дээдэ һургуули дүүргэһэн бэлигтэй хүнүүд литературада ороһон юм. Эдэмнай хэд гээшэб гэжэ һонирхоо һаа, мүнөө мэдээжэ болоһон уран зохёолшод, поэдүүд Н. Дамдинов, Ц. Галсанов, И. Калашников, Д. Улзытуев, Вл. Карнаков, Г. Ильин, Ж. Тумунов, Ц. Бадмаев, Ц. Шагжин гэгшэд ха юм.

Николай Дамдиновай поэмэ, шүлэгүүд журналай бии болоһон сагһаа хойшо толилогдодог һааб. Мүнөөшье поэдэй бэшэһэн зохёолнууд — «Миний багшанар Ленин», «Доржи Банзаров дуун» гэһэн поэмэнүүд журналда толилогдоо.

Тэрэн тухай юундэ хэлэнэбши гэбэл, «Байгал» журнал уран зохёолшодой кузница гэжэ нэрлэбэл алдуу сохом болохогүй. «Байгал» альманахта түрүүшын шүлэгүүдые гаргажа, тиихэдэ ябаһан хүнүүднай мүнөө мэдээжэ зохёолшод болоод, Москвагай хэблэлүүдтэ зохёолнуудаа гаргуулжа байна ха.

Бэшэжэ ябаһан залуу хүбүүд, басагадтай адлил манай журнал гэдэг гээд би һананаб. Далайн долгин хойно хойноһоо эбхэрэн ерэжэ байдагтал адляар шэнэ хүсэнүүд литературадамнай ерэнэ ха юм.

«Байгал» журналда зохёолнуудаа толилуулжа, литературын хаалга харгыда гараһан бэшээшэд хэды аб даа. Уран зохёолшо Цыбан Жамбалановай повестьнуудые мэдэхэгүй хүн тон лэ үсөөн байха. «Түрүүшын саһан», «Харгы дээрэ», «Өөдэнь хаяһан шулуун», «Рэгзэмаа» гэһэн туужанууднь «Байгалда» толилогдо-

«Байгал» журнал мүнөө үедэ залуу авторнуудтай хэр хүдэлнэ гээшэб гэһэн асуудалда иигэжэ харюусамаар гээд һанагдана. Журналай редакци залуу уран зохёолшодто илангаяа ехэ анхарал хандуулдаг ха юм. Бидэндэ бэшэгүүдые, шүлэгүүдые эльгээдэг хүбүүд, басагад олон ааб даа. Тиихэдэнь журналай дэргэдэ зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэдэгбди. Зохёолнуудые зүбшэн хэлсэлгэ залуушуулда тон туһатай байдаг гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, заримдаа залуу авторнуднай юушье бэшэһэнээ, юу бүтээһэнээ ойлгоогүй ябадаг ха юм. Тиимэл хүнүүд аха нүхэдэйнгөө үгэ, заабари, зүбшэл шагнахадаа тон лэ һайн бэшэ гү? Зарим хүнүүд иигэжэ һанадаг: «Байгал» журналда эльгээгдэһэн юумэ мүртэйгөөр харагдан үзэгдэнгүй, хаягдахань хаягдажа, толилогдохонь толилогдоно». Үнэн дээрээ энэмнай буруу һанамжа болоно бшуу.

Залуу авторнуудтай хүдэлхэ гээшэ тиимэ амархан бэшэ. Тэдэнэй зохёолнуудай дутуу дундануудые тон зүбөөр олоҗо, ойлгуулжа, этигүүлжэ үгэхэ хэрэгтэй бшуу. Бэлиг шадабариень таажа, зүб харгыгаар зохёолойнь шэглэлые ябуулха, ямар темэ, асуудал мүнөө үедэ шухала болоод байнаб гэжэ ойлгуулха хэрэгүүд гаража ерэдэг. Шүлэгшье, рассказшье болоогүй, «түүхэй» зохёолнуудаа абаад ерэдэг хүнүүдшье яһала бии ааб даа. Тиимэһээ бидэ залуу авторнуудай зохёолнуудые анхаралтайгаар уншажа, заһаха, нэмэхэ, хаһаха газартань туһалалсадаг гээшэбди. Жэшээлхэдэ, залуу бэшээшэ Ардан Ангархаев «Суранзан» гэһэн повесть асараа һэн. Тэрэ туужа анхаралтайгаар уншагдаад, зүбшэн хэлсэгдээ юм. Мүнөө автор туужаяа заһажа байна. Тэрэ повесть «Байгал» журналда толилогдохо.

Литературна нэгэдэлнүүд республика доторнай яһала бии. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагай «Саяан» газетын дэргэдэ эмхидхэгдэһэн литературна нэгэдэл (хүтэлбэрилэгшэнь залуу поэт Лопсон Тапхаев) муу бэшэ хүдэлдэг. Түнхэнэй залуу бэшээшэдэй, литературна нэгэдэлэй гэшүүдэй зохёолнууд манай журналда толилогдоһон юм. Тиигээдшье ондоо нэгэдэлнүүдтэй холбоотой байха гэжэ оролдонобди. Улаан-Үдэдэ, Буряадай Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэ литературна нэгэдэл хүдэлнэ. Энэ нэгэдэлэй гэшүүд бидэнтэй һайн барисаатай. Тиигээд тэдэнэй зохёолнуудые толилнобди.

Журналдамнай «Шэнэ нэрэ» гэһэн рубрика бии. Энэл рубрика доро эхилэн бэшэгшэдэй зохёолнууд толилогдоно. һүүлэй дүрбэтабан жэлэй хугасаада энэ нэрэ доро зохёолнуудаа гаргуулһан авторнуудай тоо ниилээдхэн олон ёһотой. Тэдэнэй зариманиинь хэд бэ гэжэ нэрлэхэ гэбэл, Даша-Дэмбэрэл Дугаров, Галина Раднаева, Мэри Хамгушкеева, В. Липатов, Н. Мальцева болон бусад. Эдэ нүхэднай мүнөө өөһэдын номтой болоҗо ябана.

«Байгал» журналай редакци залуу авторнуудтай иигэжэ хүдэлхэдөө, буряад литературада ерэжэ ябаһан залуу хүсэнүүдые дэмжэжэ, харгыень заажа үгэнэ гэхэдэ буруу сохом болохогүй. Жэшээлхэдэ, залуу уран зохёолшо Дугар Дылгыров һургуулиин һурагша ябахаһаа манай журналда зохёолнуудаа эльгээжэл байдаг юм һэн. һүүлдэнь сэрэгэй алба хэжэшье байхадаа, бидэнтэй холбоогоо алдаагүй, рассказуудаа эльгээдэг һэн. Мүнөө нүхэр Дылгыров хүдөө ажахын дээдэ һургуули дүүргээд хүдэлжэ байна. Манай редакцида мүнөөшье ходо орожо, зохёолоо харуулдаг, уншуулдаг юм. Тэрэнэй олон зохёол журналда толилогдоһон.

Залуу авторнууд... Хэн эхилэн бэшэгшэ өөрынгөө зохёолые газежэ, журналнуудай хуудаһанда хараха дурагүй байхаб даа! Залуу бэшээшын хүсэл эрмэлзэл айхабтар ехэ. Тэрээниие зүб ойлгожо, болгоомжотойгоор зохёолыень үзэжэ туһалха, дэмжэхэ гээшэмнай ехэхэн хэрэг мүн шуу. «Ши юумэ шадахагүйш» гэжэ яаха юухэгүй хэлэжэ болохогүй. «Амаргүй һайн юумэ бэшээш» гээд мүр альгадахада муу гэжэ һананаб. Юуб гэхэдэ, арбаад шүлэг бэшээд ябаһан хүбүүе тэнгэридэ хүрэтэр магтажархихада, үнэхөөрөөшье томо поэт болошооб гэжэ һанаад, «хамараа дээрэ» үргэшэдэг. Тэрээниие манай редакци һайн ойлгожо, залуу авторнуудтай хүдэлхэдөө, энэ «ушарнуудые» мартадаггүй.

Ерэхэ 1972 ондо залуу авторнуудай зохёолнууд олон гараха. «Шэнэ нэрэ» доро толилогдохоор зохёолнууд редакциимнай данса соо яһала бии. Тэдэниие эндэ нэрлээдшье яалай.

Саашадаа «Байгал» журнал залуу уран зохёолшодой бүтээлнүүдые гаргажа байхань дамжаггүй.

Мүнөө республикын залуу уран зохёолшодой долоодохи конференцидэ бэлдэжэ байһан үедэ газетэ, журналай хуудаһанууд дээрэ залуу поэзи, прозо, драматурги тухай хоорэлдөөн эхилээ һаа ехэл һайн һэн гэжэ һанагдана.

Бэлигтэй хүбүүд, басагадай удха гүнзэгы, уран һайхан, сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэмэ зохёолнуудта «Байгал» журналай үүдэн нээлгэтэй.

Вл. ПЕТОНОВ,
«Байгал» журналай редколлегиин гэшүүн, поэзи ба шүүмжэлэлэй таһагые даагша.

АРАДАЙ УРАН ЗУРААША

Монголой уран зурагай музейдэ ороходоо, республикын арадай уран зурааша, Гүрэнэй шангай лауреат Очирын Цэвэгжавын бүтээлнүүдэй урда удаан зогсоо бэлэйб. Уран зурааша хурсахан нюдэтэй, амитадай абари зангые тон һайнаар мэдэдэг гэжэ ойлгоо һэм. Юрэдөө, монголшууд байгаалиие ехэ һайн мэдэдэг ха юм даа. Гэбэшье Цэвэгжавһаа ондоо нэгэшье монгол уран зурааша байгаалиин амисхалые бодото һайханаар харуулжа шадаагүй гэжэ һанахаар. Бүтээлнүүдтэйнь танилсаад байхадаа, өөртэйнь уулзангүйгөөр, амитадай ажабайдалые зураглан харуулдаг онсо маяг тухайдань хөөрэлдэнгүйгөөр Монгол оронһоо гараха аргам үгы байгаа.

Тиигэжэ би Цэвэгжав-гуайтай уулзаха золтой байшооб. Магнайдаа гүнзэгы уршалаатай, нюдэндөө шэлтэй хүн намайе угтаа бэлэй. Тэрэнэй хүдэлсэдэ нэгэшье үлүү юумэн үгы. Түрүүн харахадаа, һөөл хөөрэлдэсэгүй, эсэнгир хүн хаш гэжэ һанахаар. Теэд уран зураг тахай нэгэ юумэ һураад туршагты: шэг шарайнь гансата ондоохон болоодхихо. Эсэнгир шарайнь алин гээшэб? Нюдэниинь-шье залуугаар ялалзан байхал!

...Цэвэгжавын искусство тээшэ зориһон зам дардам бэшэ, нилээдхэн хүшэр байгаа. Ерээдүйн уран зурааша 1916 ондо үгытэй малшанай бүлэдэ түрэһэн. Тэрэнэй уран бэлиг яһала эртээр үзэгдөө. Үлзы гол хушуунай эхин һургуулида һуража байхадань, зуралгын багша 10 наһатай хүбүүханэй оролдосые, уран хурса нюдые анхарһан.

14 наһатайһаа Цэвэгжав олон хүүгэдтэй бүлынгөө хоолой тэжээхэ гансахан хүниинь болоҗо үлэбэ. Тэрэ үедөө эхин һургуулиин багшаар хүдэлдэг болоо. Ажалайнь үдэр үглөөнһөө эхилээд, үдэшын харанхы болотор үргэлжэлдэг һэн. Гэбэшье залуу багша заб һамбаа олохотоёо адли зураг зурадаг бэлэй. Тэрэ үедэ хэды олон зураг зурагдааб! Бишыха сүлөөтэй болохолоороо, тала руу гаража ошодог байгаа. Тэндэ амитадай ажабайдал, аяг аашые удаан удаан ажаглаха. Тэрэнь хожомоо уран зурааша болоод байхадань, тон хэрэгтэй байгаа бшуу: амитадые зураглаха талаар эгээл шадамар зурааша гэжэ нүхэдынь тоолодог һэн.

Нэгэ хэды мүнгэ суглуулаад, Цэвэгжав Улаан-Баатар хүрэжэ ерэбэ. Үдэртөө һургуулида хүдэлөөд, үдэшэндөө уран зурагай студида ябадаг байгаа. Тэрэ студиие совет уран зураашад С. И. Бушнев, Н. Н. Вельский гэгшэд хүтэлбэрилдэг һэн.

Ниислэлдэ һуража байһан үе саг тухайдаа хөөрэнгөө, Цэвэгжавгуай үһан шэрээр, карандашаар зураһан зурагуудаа харуулха юм. Тэрэ үеынь альбомые иража һуухадаа, шадабаригүйхэнөөр бүтээһэн зурлаахайнуудһаань эхилээд, һүүлдэнь шангахан гараар зураһан зурагууд хүрэтэр уран зураашын ургаһые ажагламаар.

...Орожо байһан наранай туяаһаа гэрэлтэн, тэнгэри һүрөөтэйгөөр харагдана. Улаан хара хоёр буханууд тархинуудаа бүхөөр ниилүүлэн мүргэлдэжэ байна. Энэ хадаа «Бухануудай мүргэлдөөн» гэһэн зураг. Нүгөөдэ зурагайнь нэрэ — «Нойрһоо һэриһэн тала». Тэрэнэй сюжет тон юрын. Хэдэн үедэ нойрсожо байһан талын дунда мал адуулжа ябаһан басаган наһан соогоо хараагүй юумэеэ харажархёо. Элшээ сасан гаража байһан наранай туяатай хамта трактор ерэжэ ябаа бшуу. Хилгана ногоогоор бүрхөөгдэһэн талада трактор түрүүшын бураздаа татахань.

«Эмнигые һургалга» гэжэ зурагта уран зурааша хүн хүсэн хоёрой тэмсэл тухай темые зураглаа. Эмнигые һургадаг, дүршэлтэй малшан шандааһатай шангга гараараа эмниг азаргын дэлһэндэ аһалдажа, бэлээр газар дээрэ унахаар бэшэ.

«Шуурган» гэжэ бүтээлэй гол бодол — оронойнгоо шэрүүн байгаалиие хубилгажа байһан хүнэй эрэлхэг зоригые магтаал. Хизааргүй талада бордоһолжо, һалхи шуурганай шууяжа байхада, залуухан электромонтёр зайн галай утаһа залгахаяа үндэр бахана өөдэ абиран гаранхай.

Москва хотодо үнгэргэгдэһэн социалис гүрэнүүдэй искусствын выставкэдэ Цэвэгжавын үшөө нэгэ зураг үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө һэн. Тэрэнь «Ҳадада болоһон уулзалга» гэжэ нэрэтэй. Ойһоо гараһан харгы хадын хажуугаар зурына. Тэрэ харгыгаар шаргаар түлеэ зөөдэг. Яһалашье һайхан үдэр тудаа хаш! Наранай туяаһаа саһанай үнгэ ягааран харагдана. Нэгэ хүн шархаажа байһан һарлагые хада өөдэ зүдхүүлнэ. Нүгөөдэнь доошоо гүйхэеэ һанаһан һарлагые хүсөөрөө барина янзатай. Һанагдаагүй уулзалга! Уран зурагай үнгэ шэрэ сэдьхэлдэ баяр түрүүлнэ.

Цэвэгжав-гуай түүхын темэдэшье зураг зурахадаа, баһал ехэ амжалта туйланги. Жэшээнь, тэрэнэй зураһан «Партизан армиие угталга», «Дайнһаа бусалга», «Аюуша арат», «Геройнуудай габьяа» гэһэн түүхэтэ бүтээлнүүд олоной дунда мэдээжэ. Тус бүтээлнүүд соогоо уран зурааша хадаа түүхын болон хубисхалай темые, монгол арадай Эхэ оронойнгоо түлөө баатарлигаар тэмсэһые зураглан харуулаа.

Гүрэнэй шангай хоёр дахин лауреат, МНР-эй арадай уран зурааша, залуу уран зураашадай хүмүүжүүлэгшэ, хани нүхэр — иимэл хүн даа Очирын Цэвэгжав. Хүдөөгэй багшаһаа эхилээд, мүнөөнэй монгол уран зурагай томохон солотон хүрэтэрөө ургаһаниинь хубисхалта Монгол оронойшэнжэ ха юм.

Н. КОЧЕШКОВ,
искусство шэнжэлдэг эрдэмтэн.

УЛААН-ҮДЫН Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй коллектив Агууехэ Октябриин 54-дэхи жэлэй ойе ажалай бэлэгүүдээр угтахын тула дундаа социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэн. Энэ мүрысөөндэ якорьна цехэй худэлмэришэд эрхимлэнэ. Утаһа орёогшод Люда Пантелеева, Катя Ван Куа-ю, Надя Чусовитина гэгшэд һайн шанартай продукци ехээр бүтээн гаргажа, бэшэнэй дундаһаа онсо шалгарна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: утаһа орёогшод Л. Пантелеева К, Ван Куа-ю, Н. Чусовитина.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДТА

Түлэг дундаа...

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Энэ жэл Арадай Монголой гүрэнэй ажахынуудай, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй тарялангай талмайнуудта баян ургаса ургуулагдаа. Таряа хуряалган түлэг дундаа ябажа байна. Тарилгын бүхы талмайн табан хубиһаа дүрбэ хуби дээрэхи ороойһото ургамалнууд сабшагдаад, сохигдожо байна. Га бүриһөө дунда зэргээр 10—12 центнер, зарим газарнуудта 20—22 центнер шэниисэ хуряагдана. Совет комбайнерүүд Монголой таряашадта ехэ туһа хүргэнэ.

* * *

ХАНОЙ. (ТАСС). «АН-12» маркын совет гурбан самолёт Ханойн аэропорт дээрэ сентябриин 15-да буугаа. Тэдэ самолёдууд медикаментнүүд, эдеэ хоол болон хубсаһа хунар абаашаа. Улаан Хэрээһэнэй совет бүлгэм дээрэ дурсагдаһан зүйлнүүдые үерһөө хохидоһон Вьетнамай Демократическа Республикын хүн зондо эльгээгдэжэ байна.

ДРВ-гэй Премьер-Министрэй дэргэдэхи министр Чан Хыу Зык гэгшэ совет арадай эльгээлтые аэропорт дээрэ хүлеэн абахадаа иигэжэ хэлээ: «США-гай эзэрхэг түримхэй добтолгые эсэргүүсэн тэмсэхэдэнь, социализм байгуулхадань вьетнам арадта Советскэ Союз саг үргэлжэ туһалжа байдаг. Республикын түүхэ соохи эгээл ехэ үер энэ жэлдэ манда болоо. Арадай ажахыда түйлай ехэ гарза хохидол ушаруулагдаһан юм. Үһанай аюулай хойшолонгуудые усадхахын тула манай арад нилээд ехэ хүсэ шадалаа гаргана. Манай орон дотор иимэ хүндэ хүшэр ушар тохёолдоод байһан мүнөө үедэ бидэнэр хүнүүдтэ, Улаан Хэрээһэнэй совет бүлгэмэй туһаламжа хүргэһэнэйнь түлөө ехэ баясхалан хүргэнэбди.

Манай хоёр ороной хоорондохи бата бэхи хани барилдаа, һаналаа нэгэдэлгые бэхижүүлхэ зорилгоор оролдолго гаргаһанайнь түлөө Вьетнамай ажалшадай парти, правительство, манай арад КПСС-тэ, правительстводонь, аха дүү арадта ехэ баясхалан хүргэнэ.

ГДР-эй индустри

БЕРЛИН. ТАСС-ай корр. М. Никиточкин иигэжэ дамжуулна:

Лейпцигтэ үнгэргэгдэжэ байгаа уласхоорондын намарай ярмагта ГДР-эй павильонууд түхеэрэгдэнхэй. Эдээниие хараад байхада, тус ороной машина бүтээлгэ, химическэ, электротехническэ, приборой бүтээлгын, текстильнэ, полиграфическа промышленность ехээр хүгжэнхэй гэжэ элеэр харагдана. ГДР-эй промышленностиин бүтээн гаргадаг продукциин 30 процентые машина бүтээлгын промышленность үгэдэг байна.

Республикын судна бүтээлгын промышленностиин бүтээдэг зүйлнүүд хаа хаанагүй мэдээжэ болонхой. Тэндэхи верфьнүүдтэ бүтээгдэһэн суднануудые дэлхэйн 30 орон худалдан абана. ГДР загаһа баридаг суднануудые бүтээлгээр дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һууридагараа.

ГДР СССР-эй, мүн аха дүү бусад оронуудай туһаламжаар өөрын металлургитай болоо. Республикын зүүн хубида хүндэ индустриин түйлай ехэ предприяти — «ОСТ» гэжэ металлургическа комбинат баригдаа.

Германиин Демократическа Республика хүгжэнги химитэй орон мүн. «Лейна-Верке», «Буна-Верке» гэжэ химическэ предприятинууд социалис индустриин түрүү предприятинууд болонхой. ГДР-тэ химическэ промышленность хүгжөөлгэдэ Советскэ Союз ехээр туһална. Юуб гэхэдэ, тэрээ руу нефть эльгээдэг болоо. ГДР-эй 1500 предприятида гаргагдаһан эд бүд, хубсаһан дэлхэйн 70 гаран оронуудта эльгээгдэжэ байдаг. һүүлэй 10 жэлэй турша соо бүд, хубсаһа гаргалга хоёр дахин дээшэлээ.

Баян ургаса хуряагдаба

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлдэ га бүриһөө 28 центнерһээ дээшэ шэниисэ хуряагаа. Гүрэнэй ажахынуудта дунда зэргээр 35 гаран центнер шэниисэ хуряагдаһан байна.

Агротехническэ һайн арга метод хэрэглэгдэһэнэй, ехэ ургаса үгэдэг сортнуудые хэрэглэһэнэй, илангаяа минеральна тэжээл ехээр гаргагдаһанай ашаар шэниисын, хүдөө ажахын бусадшье ургамалнуудай ургаса дээшэлээ.

һүүлэй жэлнүүдтэ азотно тэжээл гаргалга орон соо 50 дахин, фосфорно тэжээл — 7 дахин дээшэлээ. Венгриин химическэ промышленность энэ табан жэлэй турша соо дээрэ дурсагдаһан продукци гаргалгаяа 80 процентээр дээшэлүүлхэ байна.

Металлургнуудай амжалта

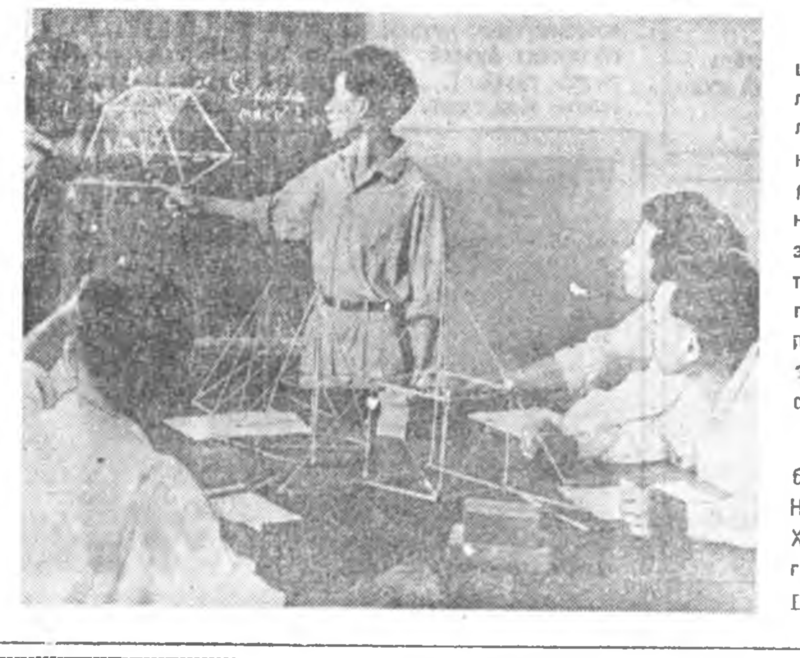
ПРАГА. (ТАСС). Кошица хотодо байдаг Зүүн Словакиин металлургическа комбинадай доменно гурбан пеэшэн 8 һарын турша соо 1.332 мянган тонно шэрэм хайлуулаа. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 118 мянган тонноор ехэ болоно. Түсэбһөө гадуур 25 мянган тонно булад хайлуулһан сталеварнууд һайнаар ажаллаа.

Зүүн Словакиин комбинадай металлургнууд ажалаа үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулһанай, хүдэлмэришэдэй мэргэжэл дээшэлүүлһэнэй, КПЧ-гэй 50 жэлэй ойн, тэрээнэй XIV съездын хүндэлэлдэ социлис мүрысөө дэлгэрүүлһэнэй ашаар иимэ амжалта туйлагдаа.

Түрүүшын атомна электростанци

СОФИ. (ТАСС). Дунай мүрэн шадар Козлодуй гэжэ хотодо атомна түрүүшын электростанци бодхоогшод реакторна түрүүшын отделени барижа дүүргээ. Тэндэ 440 мянган киловатт хүсэтэй атомна реактор тодхогдохо юм.

Станци барилга хадаа, Болгарида Советскэ Союзай аха дүү ёһоной туһаламжа үзүүлһэнэй шэнэ гэршэ болоно гэжэ хэблэл тэмдэглэбэ.

ДРВ. Вьетнамай багшанарай 370 гаран коллектив «Социалис ажалай бригадын» хүндэтэ нэрэ зэргэтэй юм. һурагшад болон студентнэртэ ном заахадаа энэрхы дулаан сэдьхэлтэй багшанарай шэн габьяата ажалыень хараада абажа, тэдээндэ энэ үндэр нэрэ зэргэ олгогдодог.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: иимэ бригадануудай нэгэн — Намха провинциин Ле Хонг Фонгын дунда һургуулиин математигууд.

ВНА—ТАСС-ай фото.

ОЛОНИИТЫН ХАРЮУСАЛГА

1966 оной июлиин 23-да «Гэмтэ ябадал гаргалгатай тэмсэл шангадхаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол гараа һэн. Парти, правительствын хэмжээ ябуулгануудые хүтэлбэри болгон, Загарайн ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет, тэрэнэй саг үргэлжын комиссинууд, дотоодын хэрэгүүдэй таһаг, мүн прокуратура, сүүд ба партийна, профсоюзна, комсомолой болон бусад ниитын эмхинүүд ажал хүдэлмэриеэ нилээд һайжаруулаа юм. Ажалшадай һуурин тосхонуудта хамтын суглаан үргэнөөр үнгэргэгдэжэ, ниитын журам эбдэгшэд зоной урда нюураа улайдаг болоо. Сүүдэй хүдэлмэриин хүмүүжүүлхы үүргэдэ ехэ анхарал хандуулагдана, хулиган ааша гаргагшадые сүүдлэлгэ тэдэнэй хүдэлжэ, ажаһуужа байһан коллективэй дунда үнгэргэгдэдэг болоо, арадай судьянар гэм хэгшэдэй һуудаг байдаг газартай, хүн зоной ажалтай, түрэлхидтэйнь танилсана, гэмтэ ябадалыень харалган болоходо, ниитын гэмнэгшэ, хамгаалагшад хабаадуулагдана.

Эмхи зургаануудта гурба һара болоод лэ ямар журамай эбдэгдэһэн тухай мэдээсэл үгтэжэ байдаг. Тиигэжэ колхоз, совхозуудай ба предприятинуудай болон зургаануудай хүтэлбэриин зүгһөө ниитын журамай зүб мүрөөр сахигдахын тула хэмжээнүүд дары абтахаар бэлэн байдаг. Өөһэдынгөө коллективэй тэшүүнэй гэмтэ ябадал гаргаһан байбал, тэрэниие дары түргэн профсоюзай, арадай сүүдэй гү, али ниитэ суглаанай урда гаргажа хэһээдэг, гэмынь амсуулдаг юм.

Гэхэтэй хамта, жэжэ хулиган ааша гаргалга, гэм хэлгэ, хуули эбдэлгэ үндэһөөрөө үгы хэгдэнэгүй. Тэдэнэй бии болодог, һүжэрэн дэлгэрдэг ушар шалтагаануудые элирүүлхэ, хулиган ааша гаргагшадтай эбсэшэгүй байдал ажабайдалдаа нэбтэрүүлхэ, хүн бүхэнэй совет хуули ёһонуудые сахидаг болохын түлөө зохихо хэмжээнүүдые абаха тухай Коммунис партимнай һүүлшынгээ XXIV съезд дээрэ онсолон заагаа һэн. Гэбэшье зарим газарта залхуу хойрог хүнүүдтэй, архиншадтай, ниитэ зоной ба гэр бүлынгөө амгалан байдалые һандаагшадтай, элдэб гэмтэ ябадал гаргагшадтай тэмсэл мүнөө үе сатай эрилтэдэ хүрөөдүй байһаар.

Би тиимэ нэгэ хангалтагүй ажалаараа хүн зоной, засагай зургаануудай һанаа зобоодог болоһон Үнэгэтэйн поселково Соведэй ажал дээрэ дэлгэрэнгыгээр тогтохо хүсэлэнтэйб. Ажалшадай депутадуудай тус Соведэй гүйсэдком, саг үргэлжын комиссинууд, депутадууд, эдэбхитэд нютагтань дура зоргоороо аашалалдадаг болоһон хулиганнуудтай, архиншадтай, хуули ёһо эбдэгшэдтэй ямаршье хүмүүжүүлхы хүдэлмэри ябуулдаггүй гү, али ябуулаашье һаа, нэрэ зүүгээд лэ байжа байдаг. Тус Соведтэ гэмтэ ябадал гаргагшадтай гансал милици, сүүд тэмсэхэ ёһотой гэһэн буруу һанамжа диилэнхэй, тиигэжэ ниитэ эмхинүүдэй, олоной ажалай коллективүүдэй хүмүүжүүлхы үүргэ тоогдодоггүй.

Жэшээнь, һаяхан эндэ иимэ ушар болобо гээшэ. Воробьев Иннокентий (1948 оной), Воробьев Николай (1950 оной), Воробьев Александр (1949 оной), Жданов Иннокентий ба Жданов Николай (1949 оной) архи уугаад, Үнэгэтэй тосхонойнгоо клуб ерэбэ ха. Киногой дүүрэхэлээр хүн зон газаашаа гаража эхилбэ. Энэ тосхондо ажаһуудаг түрэлхидтөө Приморско хизаарһаа айлшаар ерэһэн Ивакин ба Сабиров тэдэнэй дунда ябаба. Дурсагдагша һогтуу залуушуул эдэ хоёрто элдэбээр халдажа эхилээд, һүүлээрнь наншалдаад, хамһажа ехээр сохижорхиһон байгаа.

Иимэ муухай ааша тэдэнэй гаргажа эхилхэдэ үнэгэтэйнхид нютагайнгаа хүбүүдэй амыень татахын орондо «намһаа саагуур, наранһаа наагуур» гээд лэ бэеэ абажа, гэр гэртээ тараа. Хэрбээ айлшадыень һогтуу хулигануудай гэмтээгээ һаань, алаа һаань яаха байнаб? Иимэ хайша хэрэг хандалгаараа тэдэ хуули ёһо эбдэгшэдые дэмжэһэнтэй адли ааша гаргаба бшуу.

Энэ муухай гэмтэ ябадал гаргаһан хүбүүд сүүдлүүлэгдээ. Жданов Иннокентий 4 жэлээр, бэшэниинь 3 жэлээр эрхэеэ хаһагдаба. Иигэжэ милициин, сүүдэй хамаараагүй һаа, тэдэ хулиганууд мүнөөшье дура зоргоороо аашалһан зандаа ябаха һэн.

Иимэ нэгэ жэшээ дурдаһуу. Зуенко Нина гэжэ эхэнэр Спиридонов гэжэ үбгэнтээ архидаад, хоюулан һогтуугаар Үнэгэтэйнгөө үйлсэдэ гаража хулигантаһан байна. Хүршэ Зверьковтонойнгоо гэрэйнь сонхонуудые тэһэ сохибо ха, мүн дээрэнь дайралдаһан Муравьев, Архипов, Шульгин гэхэ мэтэ хүнүүдтэ үһарижа ороод, заримантайнь наншалдаба ха. Хэн нэгэнэй совхозой конторо ошожо, телефоноор милициин машиные ерүүлээгүй һаань, тэдэ хулиганууд үшөөшье аашалалдаха байгаа. Теэд үнэгэтэйнхид тэдэ милиционернүүдые яажа угтаа гэжэ һананабта? Гэр гэртээ шэбээлээд байһан аад, милициинхидые харахадаа газаа гаража: «Таанад манай амгалан байдалые сахинагүйт, хулигануудтай, архиншадтай тэмсэнэгүйт!» — гэжэ байжа харааба ха.

Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, хуули эбдэгшэдтэй, хулиган ааша гаргагшадтай ганса милици, сүүд, прокуратура тэмсэл хэхэ бэшэ, энэ хэрэгтэ бүхы олониитын хабаададаггүй байһые гэршэлнэ. Энэ хүдэлмэри Үнэгэтэй тосхондо оройдоо ябуулагдадаггүй байна.

Үнэгэтэйн совхозой рабкоопой түрүүлэгшэ нүхэр Зверьковто парти, правительствын тус тогтоолой бэелүүлэгдэхын түлөө бодото хэмжээнүүдые абахыень һануулагдаһан байха. Теэд тэрэ тоодоггүй. Мүн Үнэгэтэйн ажалшадай депутадуудай поселково Соведэй гүйсэдком хууляар олгогдоһон засаг түрынгөө эрхые дүүрэнээр хэрэглэхэ сагынь ерэһээр үнинэй гэжэ һанагдана.

Мүнөө үедэ хуули ёһонуудые эбдэдэг хүнүүдтэй, хулиган ааша гаргагшадтай тэмсэл гам хайрагүй хэгдэдэг болонхой гээшэ. Имагтал хулиган ааша гаргадаг, юумэ хулуудаг, хүниие сохидог хүн хуули эбдэнэ гээшэ. Зүгөөр эдэ аашануудые хэн нэгэнэй хэжэ байхыень хаража байгаад, тэрэниинь зайсуулха гэжэ оролдонгүй, бэеэ зайлуулдаг хүнүүд мүн лэ хуули эбдэлсэнэ гээшэ. Тиимэһээ олониитын дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэг партийна, совет органуудай, ниитэ бусад эмхинүүдэй үдэр бүриин анхаралда байха ёһотой.

Иигэжэ партиимнай ээлжээтэ XXIV съезд дээрээшье заагаа һэн.

П. ТАРАСОВ,
Загарайн аймагай арадай сүүдэй түрүүлэгшэ.

УЛААН ТАЛМАЙ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. И. Ленинэй Мавзолейн дэргэдэ харуулай hэлгэлтын боложо байhан үе.

ТАСС-ай фотохронико.

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДhЭЭ

Алексей БАДАЕВ.

ХҮГШЭН ЭЖЫ

Холын нэгэ
Хотон айлайда
Үүринээрээ
Үглөөнhөө үдэшэ болотор
Буржагархан хурьгадтай
наадаhаар.
Бага наhаяа үнгэргөөб.
Нааданхай намда
Хэнэйшье бэлэглэдэггүй хадань,
Нааданхай хэжэ
Хурьгадаараа наадааб.
Зүүн тээхи добын
Зүлгэ ногоон дээрэ,
Үхибүүдэй саадта мэтээр,
Үдэжэ хүн болооб.
Аглаг дайдынгаа
Агаараар амилжа,
Аршаан булагаарнь ундалжа,
Абарга хүсэ олооб.
Хүндэ ажалда бүхыд гэhэн
Хүгшэн эжымни,
Үльгэрэй hайхан абхайдал

Үлгын дуунайм эхи табижа,
Бага наhанайм
Барагдашагүй хүсэлдэ хүргөө.
Эхэ эсэгым орондо
Энхэргэн гарнуудаараа үргөө.
Шадахагүй юумэнь гэжэ үгы,
Шамдуу хурдан, шударгы —
Ургамал ногоон сабшагдаад,
Урдань унадаг hэн.
Алирhа, нэрhэн түйсэ руунь
Адхардаг hэн.
Хэды олон үльгэрнүүдые
Хэлэдэг hэм — гайхамаар.
Худагай уhан заримдаа
Хуурайтан шэргэдэг лэ.
Оройгүй хада байдаггүй,
Оёоргүй мүрэн урдадаггүй,
Харин тэрэнэй хөөрөөнhөө
Хашархын аргагүй.
Эхилhэн үльгэр түүхэдэнь

Эсэс гэжэ байхагүй.
Намарай hүни зоргондоо
Наадажа байхадань hалхинай,
Хуушан ямаан даха доронhоо
Хулганаан мэтээр бултайгаад,
аймшагтай үльгэр хөөрэхэдэнь.
Айжа шэшэрэн хэбтэдэг hэм.
Баатар болошоод үглөөниинь,
Бургааhан хүлэгтөө мордонхой,
Харатай дайсан халаахайтай
Хатуу гэгшээр туладаг hэм.
Элдэб юумэнhээ баясаха
Эдир наhанай түлэг дунда
Инаг хүгшэн эжынгээ
Илдам энхэрэл, дурые
Бусааха, харюулхаа
мэдэнгүйгөөр
Бултыень абадаг hэм.
Залуу тэнэг ябаhандаа
Зарим ушарта ойлгомторгүйгөөр

Хайрата хүгшэн эжыгээ
Халта гомодхоон алдадаг hэм.
Эхи захагүй үльгэрнүүдтээл
Энэ юртэмсэдэ мүнхэдөө
Амиды мэндэ ябаха гээд,
Ахир багахан ухаандаа
hанажа болооб тиихэдэ.
Бүхы юумэн эсэстэй.
Хүхын дуунай эхеэр
Хүгшэн эжынгээ гээгдэхэдэ,
Хэды намда хэрэгтэйень
Тэды ехээр мэдэрээ hэм.
Он жэлнүүд hубарилдан,
Тон түргэнөөр үнгэрөө.
Морид шэнгеэр урилдан,
Ороод түүхэдэ мүнхэрөө.
hаншаг сайгаа.
Заримдаа
hанаа үнөөндэ абтанаб.
Ашата хүгшэн эжыдээл
Ашанараа яажа үргэхэбиб?

hэрииш, нүхэр!

Хуушан автобуснай hалганан, шэшэрэн,
Уухилан аахилна ханяаhан мэтээр,
Улада абиран хархирна.
Олоной дунда гансаарханаа нэгэн,
Орон дээрээ хэбтэhэн мэтээр,
Ойром hуугаад хурхирна.
Танигдаагүй нүхэр, hэрииш түргөөр,
Таhалдуулыш зааха бүхэ нойроо!
hалбарнал хабар элдэбын үнгөөр,
hайхан зураглал харыш тойроод!

Тэрэнгиин түймэртэ тайга дүрөөл,
Жэргэмэлэй хүгжэм зэдэлнэл ойhоо,
Сэсэгтэй халаадаа хэдэрээл мойhон,
Сэбэрхэн горхоор гээзгэ гүроол.
Юртэмсэ шэмэглэдэг арюун hайхые
Юрын юумэн соо оложо шада!
hэрииш, нүхэр! Байгаалиин hайхые
hэргэhэн нюдөөрөө шэнжэлэн хаймада!
hайхан зүйлнүүд олон даа угаа,
Гайхан харыш халюурhан нугаа.
Хадые хушаhан улаалзайн толо
Хандагайн тугалай нюдэндэ оло.

Байгаалиин бүтээлые обёорон hайхашаа—
Байнал дээрэш сэнхир огторгой,
Ахирхан автобуснай бидэнине ашаад,
Хахирханаар сууряатуулнал дүтын ой.
Амилжа, алхалжа ябаhандаа гайха,
Ажабайдалай хүгжэлтэ дабхинал урагшаа.
Хүсэл, зорилго гэжэ хүндэ байха —
Дабхилтын замые тингэжэ агшаа.
Гайхалтай илалта, нээлтын үе сагта
Гансааран hажажа болохо аал замдаа?!
hэрнищ, нүхэр! Гайхалдаял сугтаа,
hэргэбэл, өөрыгөө абархаш дандаа!

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

Европо удаадахи алхам хэхэ зэргэтэй

Аюулгүй байдал хангалгын асуудалаар ниитэ Европын зүблөө зарлаха гэhэн дурадкалые социалис гүрэнүүдэй оруулха үеэр, 1966 оной июльдэ баруун оронуудай газетэнүүдэй юун гэжэ бэшэhыень мүнөө уншабал, hонин байха: буржуазна хэблэлэй органуудай ба политическэ ажал ябуулагшадай тон олонхинь тиимэ зүблөө үнгэргэлгэдэ hаад тойбо татахын тула элдэб эсын «ушарнууд», «шалтагаануудые» бэдэрэн, үрдилдэжэ байгаад бэшээ, шашалдаа бэлэй.

Энэл асуудалаар дэлхэйн хэблэлэй мүнөөнэйнь hанамжануудтай танилсабал, ниитэ Европын зүблөө зарлаха хараа бодолой табан жэлэй турша соо али тухай ехээр урагшаа дабшаhаниинь, али тухай ехээр дэмжэгдэдэг болоhониинь элеэр харагдана. Европын бүхы оронууд, Португали Албани хоёрhоо бэшэниинь, тиимэ зүблөө зарлаха шухала гээд мэдэрнэ гэжэ тэмдэглэхэдэ болохо. Зүблөө зарлаха бодомжые олон жэлэй турша соо буруушаадаг байhан США-гай правительствашье hүүлэй үедэ зөөлэншэг хараа бодол баримталхые шухалада тоолодог болонхой: гүрэнэй секретарь Роджерс ойрын үдэрнүүдтэ үгэ хэлэхэдээ, тиимэ зүблөөн мүнөө «зарлагдажа яhала боломоор» гэжэ мэдүүлээ.

Аюулгүй байдал хангалгын асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөө зарлалгада хандаса өөрөө, зүндөө хубилаагүй. Энэ хадаа Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай, Европын бүхы гүрэнүүдтэхи эб найрамдалта хүсэнүүдэй зүгhөө табан жэлэй турша соо ябуулагдаhан угаа ехэ хүдэлмэриин үрэ дүн болоно.

Энээнтэй дашарамдуулан, Варшавска договорто хабаатай оронуудай Будапештдэ, Берлиндэ болоhон зүблөөнүүд тухай, Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэрэй 1969 ондо Москвада болоһшо уласхоорондын зүблөөн тухай, тэрэшэлэн партиин XXIV съездэ КПСС-эй ЦК-гай зорюулhан тоосоото элидхэл дотор Л. И. Брежневэй тодорхойлhон амгалан зорилгото программа тухай дурдаха шухала гээд hанагдана. Европо түбидэхи «оршон байдалые зөөлэрүүлхэ эб найрамдал хангахаар үндэhэн хубилалта хэхэ» шухала гэжэ съездын баталан абаhан тэрэ программа соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

Иимэ хараа бодолой тон шухала үрэ дүн гэбэл, Баруун Берлиндэ хабаатай асуудалнуудаар дүрбэн талын хэлсээндэ гар табиhан ябадал болоно. Советскэ Союзай үүсхэлээр дүрбэн гүрэнэй хоорондо эхилhэн хэлсээнүүдэй эсэстэ, дайнай хойто тээхи уласхоорондын харилсаанай эгээн орёо бэрхэтэй асуудалнуудай нэгээр үгэеэ ойлголсолго туйлагдаа.

Эб найрамдалда дуратай бүхы зоной үнэн зүрхэнhөө hайшаан угтаhан энэ хэлсээн Европодохи амгалан байдал бэхижүүлхэ замаар үрэтэй шэнэ алхамуудые хэхэ арга боломжо бии болгобо. Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Шуманай hаяхан тэмдэглэhэнэй ёhоор, «дүрбэн талын хэлсээнэй баталагдаhанай hүүлээр Европын зүблөө зарлалгада ямаршье hаад тойбо ушарха ёhогүй». Швециин, Финляндиин, Норвегиин, Даниин, Исландиин гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд hаяхан Копенгагенда уулзахадаа, иимэл хараа бодол баримталаа.

Табан жэлэй урда тээ социалис оронуудай гаргаhан үүсхэл хархис этэгээдүүдэй зүгhөө элдэб эсын hаад хүшөөлэлтэнүүд ба эсэргүүсэлгэтэй ушарбашье, хүсэндөө орохо ойротоод байна. Европодохи байдалые зөөлэрүүлхэ, эб найрамдал хангаха үндэhэн хубилалта боложо шадаха, болохо ёhотойшье.

В. ГОНЧАРОВ.

Аттикадахи хархис ааша

Сентябриин 13-да Нью-Йорк штадай Аттика гэжэ багахан американ городто шуhата хюдалгын болоhониинь мэдээжэ. Сэрэгүүд ба полициинхид хотын түрмэдэ hуугшадые—олонхидоо негрнүүдэй ба бусад национальна үсөөнхидэй граждан [illegible] түлөө тэмсэлшэдые зэрлиг бүдүүлигээр хюдаhан байна.

Американ түрмэнүүдтэхи буhалгаан нилээд дэлгэрэнгы үзэгдэл болонхой. Түрмэ шоронгуудта алалга хюдалгын ходо болодог тухай оло дахин бэшэгдэhэн байха. Гэхэ зуура, түрмэдэ hуугшад политическэ эрилтэнүүдэй нимэ үргэн ехэ программа анха түрүүшынхеэ табяа ха. Эдэнэр Аттикын түрмэдэхи туйлай муу байдалые буруушаахаhаа гадна, мүн Холбоото Штадуудтахи үндэhэ яhанай ба социальна дарлалтые буруушааhан, политическэ хэрэгээр хаагдагшадые, тэрэ тоодо эрэлхэг коммунистка Анджела Дэвисые сүлөөлхэ эрилтэ табиhан байгаа.

Энэ ушар американ засагаархидай хоро зэбүүрхэл үүдхэhэн, тиигээд тэдэнэр США-дахи граждан сүлөө хамгаалагшадые хюдажа ороhон байна. hүүлэй мэдээнэй ёhоор, түрмэдэ hууhан 40 хүн алуулаа, 200 хүн шархатаа, Врачнарай hанамжын ёhоор, шархатагшадай олониинь тэнхэхэгүй ха.

Аттикадахи хюдалга — тушаан болоhон, гансахан ушар бэшэ. Америкын хархис этэгээдүүдэй зэрлиг аашын тоо үдэр бүри нэмэжэл байдаг. Политическэ хэрэгээр хаагдагшадые алалга хюдалга США-да юрын үзэгдэл болонхой, гэмтэй хүнүүд хэhээгдэнгүй орхигдодог байна.

США-гай засаг баригша бүлэгүүд алалга хюдалга хэхэдээ, капиталис гуримай үзэжэ байгаа ехэ бэрхэшээлнүүдhээ гараха оно мүр бэдэрнэ. Теэд, энэнь Холбоото Штадуудай дотоодын политическэ байдалые бүри бэрхэтэй болгохоhоо гадна, американска капитализмын доройтолгын улам гүнзэгырэн hүжэржэ байhые гэршэлнэ.

И. АБЛАМОВ.

Арадта харша политикын хойшолонгууд

Израилиин дотоодынь байдал hүүлэй үедэ бүри түгшүүрилтэй болоо. Засаг баригшадайнь дай жүрөөдэдэг, эзэмдэхэ булимтархые хүсэдэг хараа бодол багахан бүлэг хонжоошодые бүри баяжуулха, ажалшадай тон олонхиин байдал бүри муудхаха ябадалда хүргэжэ байнхай. Алба налогууд бүри ехэ болоно, юумэнэй үнэ сэн улам хүндэрнэ. 1969 онойхитой жэшэбэл, хэрэглэгдэдэг эд товарай сэн хоёр дахин хүндэрөө. Гэр байрын түлөөhэн ехээр нэмээ, транспорт, электричество бүри үнэтэй болоо. Израилиин хэблэлдэ тунхаглагдаhан мэдээнүүдhээ харахада, Израилиин 3 миллион хүн зоной 750 мянганиинь үтытэй ядуу гү, али үгырэн хооhоролгын туйлда хүрэнхэй байна.

Эдэ бүгэдэнhөө уламжалан, байдалаа hайжаруулхын түлөө ажалшадай тэмсэл бүри ехээр бадарна. 1968 оной стачкануудта 42 мянган хүн хабаадаhан аад, 1970 ондо 120 мянган ажалшад буhалгаалаа. Энэ жэлдэ забастовкын хүдэлөөн бүри үргэдэхэ янзатай.

Сефарднууд гэдэгые, Азиин ба Африкын оронуудhаа ерэhэн еврейнүүдые газаашалан доромжолдог ябадал Израильдахи дотоодын зүришэлдөөнүүдэй hүжэрэлгын үшөө нэгэ шалтагаан болоно. «Мидл ист перспектив» гэжэ журналай мэдээнүүдэй ёhоор, сефарднууд Израилиин хүн зоной 65 шахуу процентнь болоно. Теэд, Израилиин университедүүдтэ hурадаг студентнэрэй миил 12 процентнь — Азиин, ба Африкын оронуудhаа ерэhэн бүлэнэрэй гэшүүд, парламентын 120 депутадай оройдоо 17-ниинь сефарднууд юм. Сефарднууд — Израильдахи арабуудай хажуугаар, эгээл бага түлөөhэ абадаг хүдэлмэришэд.

«Израиль үндэhэ яhа баримталдаг хархис гүрэн болонхой. Теэд, Тель-Авивай засагаархидай зүгhөө бомбоубежищинүүдэй нүхэнүүдые сефарднуудта байра болгон үгэдэг, тэдэниие хүдэлмэрээр хангадаггүй, мүн hургуулида ябаха арга үхибүүдтэнь олгодоггүй байhые юун гэжэ сэгнэлтэйб. Энэнь — үндэhэ яhа баримталан доромжолгын бодото үзэгдэл ааб даа. Эдэ бүгэдые нюдөөрөө хараабди» гэжэ США-гай негритян эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн, Израильда ерээд ошоhон Бен-Ами Картер гэгшэ мэдүүлбэ.

А. СТУПАК.

(ТАСС).

ХИЛЫН саанаhаа

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ГЭЖЭ БЭШЭНЭБ

КПСС-эй Генеральна секретарь Л. И. Брежнев ФРГ-гэй Федеральна канцлер В. Брандт хоёрой Крымдэ уулзаhан тухайда хариин гүрэнүүдэй газетэнүүд ехээр бэшэнэ. Дурсагдаhан асуудал тушаа материалшууд газетэнүүдэй түрүүшын хуудаhануудта толилогдоно. Хоёр ороной хоорондохи харилсаа холбоое hайжаруулха асуудалнууд, хоёр гүрэндэ хабаатай, илангаяа Европодо аюулгүй байдал бэхижүүлгэдэ хабаатай уласхоорондын шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ гэжэ хариин гүрэнүүдэй хэблэлнүүд бэшэнэ.

Афганистанай король Мухаммед Захир Шах, королева Умайра гэгшэдэй Советскэ Союз хани ёhоор айлшалжа ерэhэн тухай мүн лэ газетэнүүдтэ бэшэгдэнэ.

СЕПГ-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин Центральна Комитедэй Пленум сентябриин 16—17-ной үдэрнүүдтэ болоо.

Эндэ толилогдоhон коммюнике дотор хэлэгдэhэнэй ёhоор, политбюрогой гэшүүн, СЕПГ-гэй ЦК-гай секретарь Г. Аксен Пленум дээрэ политбюрогой элидхэл хэhэн байна. «Арадай палатада, округуудай арадай түлөөлэлгэнүүдтэ хэгдэхэ hунгалтануудта бэлдэхэ, тэрээниие үнгэргэхэ тухай» асуудалаар элидхэлые СЕПГ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Э. Хонеккер хэбэ.

Центральна Комитет асуудалнуудые тодорхойгоор зүбшэн хэлсэhэнэйнгээ hүүлээр, хоёр элидхэл нэгэн доро баталаа.

Баруун Берлин тушаа дүрбэн гүрэнэй хэлсээн тушаа шиидхэбэриие СЕПГ-гэй ЦК баталан абаhан байна.

Г. ГУСАК ҮГЭ ХЭЛЭБЭ

ПРАГА. (ТАСС). Ороной түлөөлэлгын органуудта hунгалтануудые үнгэргэхэ асуудалнуудта зорюулагдаhан КПЧ-гэй ЦК-гай, ЧССР-эй Национальна фронтын ЦК-гай хамтын пленум Прагада сентябриин 17-до болоо. КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Национальна фронтын ЦК-гай түрүүлэгшэ Г. Гусак пленум дээрэ үгэ хэлэhэн байна.

КПЧ-гэй XIV съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэлгээр Чехословакиин Арадай туйлаhан амжалта тухай Г. Гусак элидхэл соогоо тэмдэглэнэ. Политическэ тэмсэлдээ Баруунай тала баримталдаг хүсэнүүдые илаха байхабди гэжэ партида, арад зондо үгэhэн үгэеэ КПЧ-гэй хүтэлбэрилэгшэд хүндэтэйгөөр дүүргэбэ гэжэ КПЧ-гэй Генеральна секретарь заагаа. Чехословакиин общество мүнөө үедэ урагшаа найдамтайгаар, социалис замаар дабшана.

МАНДА БҮТЭЭГДЭhЭН ТАНКЕР КУБА ОШОБО

ГАВАНА. (ТАСС). «Апрелиин 9» гэжэ нэрэтэй танкерые Кубын ниислэл хотын ажалшад ехэ хүндэтэйгөөр угтаа. Кубада гэжэ Советскэ Союзда баригдаhан ... судна тоогоороо ... но.

Спортын hонин

АМЖАЛТА, ИЛАЛТААР БАЯН НААДАН

☆ КИЕВ. Эндэ СССР-эй, ГДР-эй спортсменүүд сугларжа, хүнгэн атлетикээр хоорондоо мүрысэhэн байна. Мүрысөөндэ хабаадалсаhан Львовой Иосиф Гамский молот шэдэхэдээ, стадиондо сугларагшадые ехэ гайхуулаа, баясуулаашье. Тэрэнэй шэдэhэн молот намарай наранай элшэдэ ялараад газарта унахадаа, СССР-эй рекорд харуулhан улаан тугай тээ саанахана ошоно буугаа бшуу. Хэмжэжэ үзэхэдэнь, тэрэнь 75 метр 78-сантиметрэй зурлаа дээрэ бууhан байжа, Киевэй Анатолий Бондарчугай туйлалтаhаа 30 сантиметрээр үлүү байшоо. Мүрысөөнэй дүн гаргахада, манай ороной команда 181:166 гэhэн тоотойгоор айлшадаа шүүhэн байна. Эндэ совет спортсменүүд үндэрые харайхадаа, гурбалжаад hүрохэдөө, арба, гурба мянганай, 100 метрэй зайда урилдахадаа, ядро түлхихэ, жэда шэдэхэдээ эрхимлэhэн байна.

БАСКЕТБОЛ. СССР-эй Баскетболистнуудай суглуулагдамал команда арба нэгэдэхеэ Европын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүргэбэ. Эдэнэр Баруун Германиин Эссен хотодо түгэсхэлэйнгөө наада дэлхэйн чемпион—Югославиин спортсменүүдтэй үнгэргэhэн байха юм. Манай спортсменүүд энэ уулзалгаяа 69:64 тоотойгоор шүүжэ, чемпионой лентэдэ хүртэбэ.

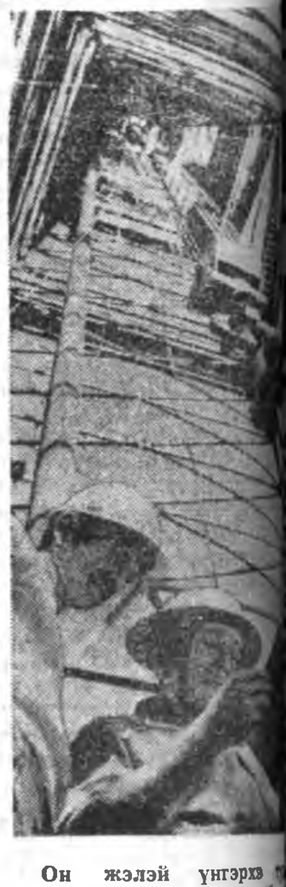
☆ ФУТБОЛ. СССР-эй клубуудай суглуулагдамал команда Хойто Ирландиин командатай наадаха Европын түрүү hуури эзэлхэ мүрысөөндэ бэлэдхэнгээ сентябриин 18-да Индиин футболистнуудтай Москва хотодо уулзаа. Эндэ манай футболистнууд 5:0 тоотойгоор шүүhэн байна.

«Динамо» стадионой тогтооhон үнинэй футболистнуудта барюулагдаха шанда хүртэхын түлөө эхилхэ мүрысөөндэ «Динамо», ЦСКА-гай командануud наадаха болонхой. «Динамын» футболистнууд «Спартагай» командые 5:1, ЦСКА-гай футболистнууд ниислэл хотын профсоюзуудай командые 1:0 тоотойгоор шүүhэн байгаа.

☆ ШАТАР. Шатараар ороной түрүү hуури эзэлхын түлөө эхилээд байhан наадаанда гурбан уулзалга үнгэргэгдөө. Эндэ Гроссмейстер Штейн, мастернууд Савон, Капенгут гэгшэд 2,5 очкотой болонхой, түрүүлжэ ябана. Гроссмейстернууд Бронштейн, Геллер, Ваганян гэгшэд эрхимлэгшэдhээ хахад очкогоор гээгдэнэ.

☆ ХҮНДЭ АТЛЕТИКЭ. Польшын хүнгэн шэгнүүртэй спортсмен Зигмунд Смельцеж гэгшэ Перугэй Лимэ хотодо үнгэргэгдэжэ байгаа мүрысөөндэ шалгаржа, түрүүшынхеэ дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

(ТАСС).

Он жэлэй үнгэрхэ ... Польшын Арадай Респ... геологическа карта ... гаан толбонууд улам ... Ороной урда зүгтэ нефти... зай банлиг бэдэрэлт... нлангаа ехэ анхарал ... лагдана.

Советскэ Союзай мэргэж... поляк ханинартаа ех... үзүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ... нуур Чеслав Герула, ... лав Герула үрэмдэлты... мэри хаража байна.

ЦАФ-ТАСС-ай ф...

ПРАВДА-БУРЯТИ...

ХОЙТО ИРЛАНДИ. ...

Редакторай орлогш...
М. Н. НИМАЕ...

Н-02484. Заказ №